

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és czétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A zsinatról.

A zsinat elnöksége váratlanul arról adott hirt, hogy az atyák e hó folyamán újra össze fognak ülni.

Ez az értesítés sokakat meglepett, sokakat kellemetlenül érintett.

A dolog pedig természetes és a magyarázatja az, hogy egyfelől a megkezdett törvényjavaslatok tárgyalását türelmetlenül várja a nagy közönség; másfelől pedig az elnökség tisztázni akarja magát azon vád alól, hogy tagjainak politikai magatartása kárt csinált az egyetemes ref. egyháznak.

E vád különben is tarthatatlan. Tarthatatlan önmagában véve. Mi nem képezünk államot az államban és nem szabhatjuk meg hiveinknek a politikai irányát.

Ahoz a párthoz csatlakoznak, a melyikhez akarnak.

A vezetők se eshetnek más tekintet alá, a mi egyiknek jogos, a másiknak is méltányos. De tarthatatlan egyébként is.

Az állam eddigi vezetői, a mely ígéretekhöz kötötték magokat, s a mely ígéretet a prot. egyházak részére tettek, azokat az ígéreteket az egyesült pártok vezérei elvállalták és a mint a nyilvánosságra jutott nyilatkozatokból köztudomásra jutott, egész mértékben teljesíteni is készek.

A Mezössy Béla állásfoglalásából és más jelekből pedig arra következtethetünk, hogy ezután az államtól még többet várhatunk annál, a mit eddig kaptunk s megkaphatjuk azt minden jogfeladás és autonómia-csonkítás nélkül.

Ismétlem, a mi követeléseink az állammal szemben teljesen jogosak és igazságosak. Nem függ tehát kielégítésök a pusztá államférfiúi jó akarattól. De tovább is haladt már e kérdés és olyan állapotban van, hogy bármely kormány-nak is foglalkozni kell vele. Ellene pedig még a legrosszakaratúbb se álhat.

De szó sincsen irántunk való rosszakarat-ról. A lefolyt mérközésben egyházunk hivei meggyőződésük szerint két ellentétes táborban harcoltak. Így aztán a bukás nem egyszersmind az ő bukások is, a győzelem pedig egyuttal az ő győzedelmük.

Ez alapon is jogunk van az állam és egyházak között fenforgó kérdések kedvező megoldását reményleni és várni.

A zsinat elnöksége pedig még kedvezőbb helyzetben van. Az tudja, hogy bármily irányban történjék is a kibontakozás, a ref. egyház ügye teljesen biztosítva van s a mit eddig csak ígértek, az új helyzet emberei meg is adják s a magyar ref. egyház iránt a magyar nemzeti érzés közössége folytán teljes jó indulatukat is megbizonyítani készek.

Ime ennek tisztába hozatalára lenne kívánatos a zsinati tárgyalások újból való felvétele. És erre adna alkalmat a zsinat atyáinak az ország szívében való megjelenés és ottani politikai faktorokkal való közvetlen érintkezés.

S mindennek dacára az a meggyőződésem, hogy azokat a zsinati meghívókat, ha csak lehet nem kell kiadni és a második ülészak megnyitását talán egész őszig is el kell halasztani.

A zsinati jegyzőkönyv 91-ik száma ugyanis az első ülészak bezárása alkalmával az elnökséget a második ülészak összehívására vonatkozó intézkedések mellett azzal is megbizta, „hogy a zsinat második ülészakáig az egyházi adóterhek könnyítése érdekében a kívánt állami hozzájárulás tárgyában, a közös protestáns bizottság emlékirata értelmében, az államkormányval tárgyalásokat folytasson.”

E tárgyalásokat ma nincs kivel tovább folytatni, sem ha már megállapodások történtek, realizálni.

A mai helyzetben türelmesen várni kell tovább az országnak is, nekünk is. Várni abban

a tudatban, hogy a nemzeti irány érvényesül és a mi jogos igényeink teljesen biztosítva vannak és elébb-utóbb valóra válnak.

A mi pedig a zsinat világi elnöke felé szórt rágalmakat illeti: azok tényleg gonosz dolgok, de azokat túrni muszáj alkotmányos testületben s elégtételt azokért csak a lelkiismeret tisztasága és a tények igazsága adhat.

Az egyik megvan, a másikat pedig be kell várni, ezért ha csak lehet halasztani és a dolgot el nem sietni.

Fabius C.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

Jegyzet. Az 1873. május 1. megnyílt bécsi világi kiállításra — felhívás folytán — főiskolánk taneszközeivel és régiségeivel szépen volt képviselve, nevezetesen az anyakönyvtárból 10 féle, ezek közt a rézmetsző deákok művei: ó atlasz, új atlasz, nagy atlasz összesen 37 réztáblával; a régiség tárból 15 féle p. o. bronz csákány és véső, kőbalták, nyilhegyek, a muzeumból 12 féle tárgy, ezek közt a kabai lebkő (4 font 26 lat.) az őslénytani 3 tárgy, mely utóbbiakról Kaliós Kálmán pontos rajtot is vett és mellékelte t. i. „a barlangi hyéna koponyájáról, a rinoceros tychorinosról és a bos primigenius koponyájáról. Felment egy régi tárogató is. A esomágotlásra és felküldésre kiadott a főiskola 35 frt 56

kr. és a rajz tanár munkájáért 10 frtot. (G. T. 1873: 16. 134. sz. Igazgató tanári napló 1872/3. év 366, 378, 417, 420, 445. sz. Révész B. püspök leirata 1872. dec. 2. Közös tanári gyűlés 1872. dec. 11. a 168. sz. Utóbbiak a Tanügyi iratok esomójában találhatók meg.)

Eredeti képek.

A kollégium akadémiai szakáról kiadott Évkönyvben (1852—3-ik évről a 76. lapon) az akkori igazgatótanár óhajtandónak jelezte szépészeti érzék emelése és művészeti hajlam táplálása szempontjából főiskolai képtár állítását: Mily szép és hatásos lenne, ha a könyvtárban található 75 keretes kép külön teremben egyesítették! . . . Tulnyomólag történeti képtár lenne az egyelőre, de idővel ajándékozások, hagyományok és más úton való szaporulatok által bővülést nyerne. Így is hála-emlekesarnokot képezne az, az alapítók, jöltevők és jeles emberek képeinek szemlélése vonzó és nemes tettekre gyúlasztó hatást fejten ki, tanuló nemzedékre, városra, vidékre . . . Adjunk méltó helyet a képeknek, kihozva a nagykönyvtár homályos termeiből. Egy állandó képmuzeum alapulna Debrecenben, s egyik tényezőjévé válnék városunkat az alföld fővárosává emelni! Eddig az óhajtás szavai! Még mindig ott szoronganak a képek s várják a külön képtárba helyezést.

Husz év múlva 1902/3-ban a képgyűjtemény 91 darabból és 9 szoborból állott. A régi képeket említjük fel a. m. Kant Emanuel, Prágai Jeromos, Sélyei István, Szondi Zsuzsanna, amaz a gályarab ságot szenvedő ref. püspöke, ez 1752-ből a nagy alapítónő, szép magyar öltönyben. A fejedelmi pártfogók szép képei: Boeckai István, I. Rákóczi György, Bethlen Gábor, Apafi Mihály alakjai. A régi tanárok képei: (Maróthi György, régiebb tanárai képét nem bírjuk), Hatvani István, Kocsi Sebestyén

TÁRCA.

Az antikrisztusról.

Vegyük elő a bibliát és a nélkül, hogy az után járnánk, miként vélekedik avagy ír erről a tételről egyik másik szerző, meg hogy azt kérdeznők, mit tanít róla ez meg az az egyház: egyszerű módon közvetlenül a kánon alapján alkossuk meg önállóan a magunk egyéni véleményét.

Az *ἀντίχριστος* elnevezéssel az egyházi írónál gyakorta, de az újszövetségi kánonban csakis János apostol első és második levelében találkozunk abból az indokból, mely a szelid lelkű, de rendületlen bátorságú és élő hitű Jánost arra készítette, hogy a Krisztusban hívőket szilárd állhatatosságra és a megismert igazságban való megmaradásra buzdítsa. Azért mondja

1 Ján 2, 18-ban: „Gyermekeim! utolsó óra, és a miként hallottátok, hogy *antikrisztus* jő, most szintén sok *antikrisztus* lett; a miből felismerjük, hogy utolsó óra van“;

a 22. versben így folytatja: „Kicsoda a hazug, hanemha az, a ki tagadja, hogy Jézus a Krisztus? Ez az *antikrisztus*, a ki tagadja az Atyát és a Fiút“;

aztán 4, 3-ban: „Egy lélek sines Istenből, a mely [lélek] nem vallja a Jézust, és ez az antikrisztusé, a melyről hallottátok, hogy jó és már most a világban van“;

végül 2 Ján 7 szerint: „Sok ámitó jött be a világba, a kik nem vallják, hogy Jézus Krisztus testben eljött, ez az ámitó és az *antikrisztus*.“

Ennek a négy tételnek egybevetéséből és kapcsolatából világos, hogy János az *ἀντίχριστος* szót mind egyes mind többes számban használván, úgy egy mint több antikrisztusról lehet szó.

ő *ἀντίχριστος* e szerint személyi vonatkozásban jelenti azt az alanyt vagy lényt, a ki Krisztus enje, élete, tanítása és küldetése ellen érez, gondol, tesz; tárgyi értelemben pedig azt az eszmét, elvet vagy törekvést, a mi Krisztus ellen irányul. Ez utóbbi jelentésben az antikrisztus fogalma akár szellemi akár tapasztalati szempontból egyaránt kollektív jellegű.

A mi az *ἀντίχριστος* elnevezést nyelvészeti tekintetben illeti, nyilvánvaló, hogy azt az *ἀντί* viszonyzóval képzett szavak kettős analogiája szerint nem értelmezhetjük, a mennyiben például míg az *ἀντίλυτρον* olyan *λύτρον* t azaz bért, ellenszolgáltatást, váltságdíjat jelent, a mi valamiért vagy valakiért váltság fejében teljesítetik; vagy *ἀντίβιος* olyan ember, aki nem csupán ellen áll az erőszaknak, hanem erőszak ellenében erőszakot fejt ki: addig *ἀντίχριστος* csakis

István, Szilágyi Gábor, Széplaki Pál, Sárvári Pál, Budai Ezsaiás, Ercsei Dániel, Kerekes Ferencz. A szobrok közül legértékesebb Csokonai mellszobra, fehér márványból Ferenczi István szobrásztól.

A képek ajándékozási ideje, szerzési módja vagy a főiskola általi festése, néha érdekes mellékkörülményekkel, az anyakönyvtár külön történetének körébe tartozik, mely történet még megírásra vár. Ehez alapot képez azon alapos vázlat, mely Géresi Kálmán tanár és könyvtárnok tollából eredt és „a főkönyvtár története” címen a főiskola 1894—5 iki (évezredi emlékkönyv) Értesítőjében 334—344. lapokon jelent meg s első összefoglaló képet tár az olvasó elé, képekkel is világosítva.

Okiratok, kéziratos-kötetek.

a) *Tanügyi iratok* öt nagy csomóban 1608—1893 ig igen sok érdekes iratot tartalmaznak, melyek a főiskola életére jellemző vonásokat örökítnek meg; a 17. századból csak 43 darab maradt fenn. Ezek közül felemlítjük 1681-ből a tiszáninneni superintendens körlevelét, melyben a lelkészeket felhívja a debreceni kollégium részére segélyt gyűjteni; 1685-ből melyben a coetusnak egy szülő hagyományoztatott, 1686-ból Karaffa Antal eszászári tábornoktól, eredeti aláírással, védtevel lelkészek, tanárok, iskolák részére, Debrecenben, egy másik ilyen Heiszler Donát tábornoktól; 1687-ből okirat Szilágyi Márton és Lisznyai Pál tanárok eredeti aláírásaival és pecséteivel ellátott szerződés. Régi tanáraink sajátkezű névaláírásaiért érdekes, 1687-ből a debreceni főiskola kérvénye a szepesi kamarához, hogy a szentimrei és micskei tízed az iskolától el ne vétessék. A 18-ik századból már százakra mennek az iratok. Nevezetesebbek: 1704-ből deákok kérvénye az újlag hozott iskolai törvények félretételéért s a döntés, — 1707-ből II. Rákóczi Ferencztől kiváltság levél, és egy iskolaszéki jegyzőkönyvi kivonat, 1709-ből Deb-

recen város tanácsától a temetési szolgálat módzata, a tanárokat és tanulókat illető díj iránti határozat, Debrecen ostvapecséttjével, Diószegi Sámuel főbíró aláírásával, 1731-ből városi kiadvány, hogy a tanárok polgári előjoggal bírnak, 1731-ből városi kiadvány, hogy a tanárok polgári előjoggal bírnak, 1738-ból 36 rektoria neve s kik bocsáttattak oda tanítókül, 1738-ból Maróthi György tanár levelei a főbíróhoz a könyvtár ügyében, a lipesei latin folyóirat (Acta Eruditorum) 1681-től járó példányai be-köttetéséért 90 frton, Amsterdamból globusok hozataláról, 1738-ból a sénior nyugtája a kollégium esin nos vakpecséttjével, 1740-ből a tantárgyak jegyzéke hivatalosan megküldetett a városi tanácshoz, az akkori négy tanár eredeti aláírásával, 1741-ből Engelhardt logikájának tankönyvül behozatala ellen a tanárok kifogása és Maróthi levele a felső oktatás rendezése tárgyában, két hétre szóló leketervvel (typus), az „idea” nevezetű emlékiratra a városi tanács opinója a tanítás rendjében, a privata collatiók eltörlése ellen nyilatkozik, Maróthi véleménye a gyermekek tanítása módjáról helyeslést nyer, — 1741-ből tanácsi határozat a tanítványok kiosztásáról, volt akkor 58 paedagogus, 50 rendes alumnus és 31 rendkívüli, ugyanez évből a magántanítás (privata) rendezésére vonatkozó intézkedések, — 1742-ből a főiskolai könyvtár többszörös példányairól (duplum) sorozat, készítette Maróthi; 1743-ból a tanári fizetés javításának új módjáról, Maróthi utolsó levele a Béselből küldött kóták mintájáról, s görög betűkről. 1745-ből, régi pénzek átvételéről, hogy a gyűjtemény ékesítse a könyvtárt, a *pénzgyűjtemény kezdete*. 1747-ből: Helmecei István superintendens levele N. Kőrösről a theologia tanítása hiányairól, intézve Domokos Márton főbíróhoz. Ugyanez évből „a debreceni főiskola okmányainak jegyzéke”, 1749-ből a Fényes család hegyközszenimrei szőlőjére vonatkozó iratok és levelek 1642—1749-ig 41 darab, benne Rhédei Ferencz

a Krisztus ellen való működésre, törekvésre vonatkozó jelzés, olyan formán, mint a hogy *ἀντιχριστος* az, a ki ellenfele a másik vagy többi philosophusnak. Viszont, ha tárgyi értelemben veszünk ezt a meghatározást, akkor oly eszméről, elvről, vagy irányatról lehet szó, a mely Krisztusnak illetve az általa alapított üdvkegyelmi intézménynek bármi tekintetben ellene van.

Miről ismerjük fel tehát az antikrisztust és az antikrisztusokat, mi az antikrisztus szelleme, hol van, mit művel, mi a célja? Felelet: Az antikrisztus ismertető alapvonása — a kapcsolatból kitetszőleg — a hazugság, ő maga is „a hazug” *ὁ ψεύστης* (22. v.) sőt megszemélyesítve a hazugság apja és embergyilkos volt kezdettől fogva (Ján 8, 44.) Itt bizonyára nem gondolhatunk másra, mint valamely élő valóságra, a melyben az igazság ellen való irtózat megtestesült és a melynek elve a hazugság. Ebből a gondolatból kiindulva lehetne úgy is vélekedni, hogy az antikrisztus maga a valóságos sátán, aztán úgy is, hogy ő a sátán szolgája, bérence, csatlósa. Ezért nem lephet meg bennünket, ha a reformáció küzdelmei folyamán Luther a pápát tartotta az igazi antikrisztusnak, a mely nyilatkozatáért a katolikusok viszont őt tisztelték meg ezzel a díszjelzővel.

Ha már az antikrisztust ismerjük, az antikrisztusokat is ugyanazon módon ismerhetjük fel. A miből következik, hogy itt nem kizárólag egy ősi egyeddel, hanem számtalan azonos jellemű és jellegű alkalval van dolgunk, melyeknek közös vezérlő irányító kalauza az *antikrisztus szelleme* (1 Ján 4, 3.) Ez a szellem merő ellentéte az Isten szent Lelkének és szünetlenül harcol az ellen, a mit az Atya a Fiu által akar. Am ez a szellem nem öröktől fogva és örökké létező, hanem csakis a Krisztus országának alapítása óta küzdő ellenséges hatalom, a mely midőn kiszemelt szolgálait megszállja, azok előállanak, fellépnek, a mint az apostol mondja *καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γενόμενοι* (2, 18). A mi pedig az időben lett, annak múltó léte levén, vége is lesz, csakhogy a mig az antikrisztus majd a Krisztus evangéliomának diadalma folytán megsemmisül: addig iszonyú ádáz tusákat folytat és rettenetes pusztításokat művel a szellemerkölési világban, mert célja a rombolás, átok, kárhozat.

A további gondolatfűzéshez segítséget nyújt az apostol azzal a leírásával, a melyet az antikrisztusoknak a hívőkhöz való viszonyára vonatkozólag közöl (I. 2, 19.), a miből kiderül, hogy ezek az ellenségek Isten akarata ellenére bár, de az ő tudtával léteznek és sohasem voltak nem is lesznek a Krisztus egy-

hivatkozása (1677.) adománylevele, aláírás és pecséttel, a szentimrei szőlő és szántóföld örökösen adva a kollegiumnak stb. 1750-ből: tervjavaslat: a főiskola pénzügyei jövőre miként kezeltesse, al-gondnok állítása javaltatik. Könyvtár számára törvények 13 pontban, a legifjabb tanár legyen a könyvtár praefectusa. 1752-ből: Felfolyamodás a királynőhöz a szépesi kamara rendelete ellen, melyben a város eltiltatott, hogy a tanárok és tanítók fizetését teljesítse. A hivatalos kimutatás 1751-ben, a betiltás előtt, mennyit fizetett a város a tanárok fenntartására p. o. a négy tanárnak készpénzül évenként 1280 rh. frtot. 1753-ból az angol, svájci és hollandi rendekhez kellett fordulni a kollégium hatóságának mentő segélyért, utasítás szövege a két kiküldött kollektumi képviselő számára. (Ez utasítás a nehéz időben is a király iránti hagyományos hűségnek finom bizonyítéka). 1753, a tanárok kérvénye ő fel-ségéhez a várostól járt fizetések visszaállításáért, — vizsga után a theológiára felvett tanulók névsora. — 1757-ből Szeremlei Mihály kollegium gondnokának számadásához tartozó iratok 1752. és 1757. év közt, korábbi számadásának megvizsgálása, — 1759-ből Székely Márton debreceni diák ellen kezdett fel-ségsértési per érdekes okmányai. — 1759. ápril. 26. és okt. 16. a Helytartó Tanács kitzibeli rendelete: ne merészellen a kollégium legatio vagy supplicatio útján tanulókat pénzbeli segély gyűjtésért kiboecátani. Újabb rendelet: a kiboecátó tanárok kereset alá ve-tetnek, a legatusok elfogatnak. A Makóra kiküldött legatus azonnal fogassék el. A legatiók védelmére a tanárok fontos és szép védírata (kelt 1759. nov. 26.), benne idézik „már hat iskola sülyesztetett vagy esett el“ ily módon. Az iskola helyzetét is világítja meg e remek felirat. 1763-ból H. T. Tanács rende-lete a debreceni kollégium megvizsgálására, miket tanítanak ott, hányan s kik tanúlnak stb. . . . a

váradai r. kath. püspökség küldi ki emberét (homo dioecesanus). A váradai püspök Patacsics Adám báró, ki egyszersmind bihari főispán is, megnevezi a vizsgáló küldöttség tagjait, egyike Rier Xavér váradai kanonok, másik Orosz Zsigmond piarista rektor, a papi részről, sőt kitűzte a napot és órát, a mikor a tanárok is jelenjenek meg s a kollegium megvizsgálásánál segítkezzenek. 1763 szept. 17. A városi tanács felelete, ő kifogást tesz e vizsgálat ily módu megejtése ellen. Erre Rier Xavér válasza és véde-kezése. Újabb válasza a tanácsnak a kanonokhoz, nem ismeri el, hogy a megye jogosítva volna ide küldöttséget meneszteni. Egyuttal felir a királynőhöz s a tanári kar kérvényét is felterjeszti. (1763. szept. 20.) A tanárkar hatalmas felirata: hagyjanak fel a vizsgálatot, a kért információt saját hatóságaik ut-ján ezután is megadják. Szokatlan újítás ez, ellen-kezik a bécsi békével, soha sem állottak a ref. isko-iák „egy pillanatig is“ r. k. püspök alatt stb. (El is maradt a püspök által tervelt investigatio, Debrecen város hatalmas magatartása hiusítá meg.) 1763. nov. 9. *Tanárkari jelentés*: tudományok a debreceni kol-légiumban melyek és minő terjedelemben tanítat-nak; más felekezetek közül hányan s mióta hall-gatják, e főiskola nemesak Debrecené, hanem az országbeli összes reformátusoké. Ez az első hivata-los kimutatás e főiskoláról, van most 4 rendes ta-nára, 354 felső tanuló, ebből 7 lutheránus stb. 1769. dec. 16. a tanárok apológiája a biharmegyei gyüle-sen folyt hosszas zaklatás ellen a segélykérésre (kol-dulásnak minősített) kibocsájtott tanulók ügyében; a város támogatja ez emlékiratot. 1770-ből: a meg-szűnt váradai kollégium — mely a debrecenibe egye-sült — hagyományainak és javainak kinyomozása tárgyában kelt iratok, Hatvani tanár fogalmazvá-nyaival (Ugy látszik az alapítólevelek a káptalanban enyészettek el). Ugyanez évből Tisza László tanács

házának igazi tagjai, a mely tapasztalati tény intés minden egyes keresztyénre nézve, hogy Krisztusban ma-radjon, nehogy hűtlensége miatt antikrisztussá legyen.

Osszehasonlítás végett figyelembe vehető volna itt még Zsid 6, 4—6; de az elemzés ily távoli térre való kiterjesztése már az elválasztás, elvetés, kegye-lemben való megmaradás hitágazatainak a megvilá-gítását is maga után vonná. Mivel azonban tételünket ezeknek az alproblémáknak érintése nélkül is meg-érthetjük: ezuttal őket mellőzzük.

János apostollal egyezőleg, de nálánál élénkebb és jellemzőbb vonásokkal rajzolja elibénk Krisztus amaz ellenségének alakját Pál apostol (2 Th 2, 1—12.), a ki arról oktatja ki a thessalonikai hívőket, hogy az Ur Krisztus egykori dicsőséges eljövételét megelőzi az antikrisztus fellépése és üzelve Ez előadás kapcsán az „antikrisztus“ szót nem használja ugyan, de a Jánostól ekként nevezett ellenséget „a bűn embere“ *ὁ ἀνθρώπος τῆς ἀμαρτίας*, „a veszede-lem azaz kárhozat fia“ *ὁ υἱὸς τῆς ἀπολείας*, „törvény-telen“ *ὁ ἀνόμος* szavakkal jellemzi, mint olyant, a kiből és aki által a sátán működik. Ezekkel az el-nevezésekkel az apostol egy részről az antikrisztus nyilvánosan felismerhető külső viselkedésének és gonoszságának mivolta, másrésztől biztos kárhozatra jutásának a maga idejében leendő megtörténe felől nyújt tájékoztatást. Mindehez hozzájárul még ez a jelzés: *ὁ ἀντιχρίστος* „az ellenszegülő“, a mivel azt

magyarázza meg, hogy a Krisztus ellensége mimódon és mely úton törtet célja felé. Fellép nevezetesen erőszakkal, ámitással, és összes képességeit egyesíti a Krisztus országának megostromlására, s az evan-géliom ellenében kifejtendő ellenállásra, még pedig oly bűbajos modorban, hogy a tudatlanok és hiszé-kenyek őt valami felsőbb hatalmasságnak tartják és tiszteletben részesítik. Üzelvei gyakorlása közben természetesen folyvást szemközt találja magát az evangéliommal és mind titkos, mind nyilvános mű-ködését akadályozza az evangéliom és egy láthatat-lan, de nyilván működő erő vagy elv *τὸ κατέχον* (6. v.), a mely mögött ott áll az akadályozó, feltartóztató lény *ὁ κατέχων*, a ki ha eláll az útból, nyilvánvalóvá lesz az antikrisztus a maga teljes valódiságában, leplezetlenségében, a mikor őt Krisztus, szájának leheletével megsemmisíti. Így lészen vége.

Záradéku megemlítem, hogy az Ezékiel profé-tiájában (a 38 + 39. részben) Gógról és Mágógról közölt kijelentést is párhuzamba lehetne állítani az újszövetségi előadással annak igazolása végett, hogy a választott nép körében szintén pusztított az anti-krisztus előképe s Izraélnek szintén volt habár sejt-lemszerű tudalma, a megígért Messiás gonosz ellen-ségéről. Erről a példázolásról és vonatkozásról azon-ban az elmondottak után felesleges szólani. Gondo-latébresztés és gyakorlati alkalmazás szempontjából ezuttal elég ennyi. *Sylvester Doctor.*

adó levele Sinai Miklóshoz: a szentimrei szőlőre miként érvényesítse birtokjogát a kollégium? Diplomák erősítették meg azt.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencs
hittanár.

TANÜGY.

Református népiskoláink és az országos népoktatásügy 1903-ban.

(Folytatás.)

A református vallású tankötelesek megfelelő iskolázásának nagy akadályja, hogy a református népiskolák száma nem elég. Bizonyítja ezt az a körülmény, hogy a 2071 ref. népiskola az összes magyarországi népiskoláknak csak 12·02%-át teszi, holt felekezeti számarányuk 14·4%. A református népiskoláinkban működő 2228 tanító pedig a 30,092 főnyi hazai tanítóságnak 9·57%-át képezi, a mi felekezeti számarányunknál 5 százalékkal kevesebb. Igaz, hogy a többi felekezetek sem állanak jobban, mert pl. r. katolikus népiskolában tanít a tanítóknak 31·28%-a, g. katolikus iskolában 7·14%-a, g. keletiben 7·55% a, ág. ev. iskolában 7·40% a.

Nem jutunk kedvezőbb eredményhez akkor sem, ha a református iskolákba járó összes tanköteleseket viszonyítjuk az összes iskolákba járók számához. Ugyanis református népiskoláinkba a más felekezeteket is beleszámítva 196,850 tanuló jár, a mi az iskolába járó összes tanköteleseknek nem egészen 10%-át teszi. A tanítóképzőintézeti növendékek közt a ref. vallásúak körülbelül felekezeti számarányunk szerint vannak képviselve, a mennyiben 1903-ban a tanítóképzőintézeti növendékek közül r. kath. volt 55·48%, református 14·66%, ág. ev. 9·46%, g. keleti 7·88%, g. kath. 6·24%, izraelita 5·40%, unitárius 0·85%. Amde a református vallásúak csekély része tanult ref. tanítóképezdén, mert a 9928 tanító és tanítónőképző intézeti tanuló közül csak 584 tanult ref. tanítóképezdén, beszámítván a más vallásúakat is, ami így is csak 5·8%-át teszi az összesnek.

Az állam a maga iskoláit állandóan szaporítja. Már 1902-ben befejezést nyert az 1898-ban megindított munka, mely 1000 állami népiskolának 1500 tanítói állással való szervezését tűzte ki célul. A jelentés szerint az ezer állami népiskola szervezésére nyert felhatalmazás legfontosabb indoka az volt, hogy az ország különböző vidékein a népoktatás legkiválóbb hiányait pótolja, s mindenüvé, a hol a lakosság vagy teljes szegénysége, vagy tulterheltsége miatt a népoktatást rendezni saját erejéből nem képes, vagy a veszendő magyarság megmentése elkerülhetlenül szükségessé teszi, az állami elemi iskola mintegy őrszem, vagy nélkülözhetlen hiányt pótló intézmény oda állíttassék. Majd ezt mondja: Az 1898-ban tervbe vett és azóta szervezett állami elemi népiskola nemcsak fentjelzett népoktatási bajok orvoslásának egy-egy kifejezője, hanem azokon a pontokon, melyekre oda állíttattak, az eddigi állami elemi iskola szervezésének kiegészítői, tudatos támogatói azon feladatok teljesítésében, melyek az állami elemi

népiskolákra úgy általános népoktatási, valamint magyar nemzeti szempontból várnak. Gyarapodott az állami elemi iskolák száma 1903-ba 77 községben 422 tanteremmel, a tanulók száma pedig az állami iskolákban 30,000-el emelkedett. Az állami elemi iskolák tanulói közül 52·21% magyar anyanyelvű, 17% német, 12·70% tót, 9·81% oláh, 2·98% ruthén, 1·51% horvát, 1·07% szerb, 1·72% egyéb anyanyelvű.

Azt mondja a jelentés, hogy „az állami népiskola nemcsak szorosán vett szükségét pótol, hanem a magyar állam fensőbbiségének is erős kifejezője, mellyel a népkultúra minden más tényezőjének nemcsak számolni kell, de sőt vezető szerepét hova tovább el kell ismernie és hozzája kell alkalmazkodnia. Eme kijelentésben nincs semmi nagyítás. A tények az állami iskolák vezető szerepét bizonyítják. Ezt a miniszter nem úgy érti, hogy pl. református népiskoláink megfelelő tanítási eredményt nem tudnak felmutatni. Ezt nem is állíthatja, mert a ref. népiskolák tanítói nem kötvén magokat valamely megállapított sablonhoz, egyéniségük érvényesítésére inkább nyerne alkalmat, mint az állami tanítók. Amde tekintetbe kell venni, az utóbbi időben általánossá vált ama meggyőződést, hogy a tanítás sikere nagy mértékben függ a tanító rátermettsége mellett az iskola felszerelésétől is. Református népiskoláink pedig a felszerelés tekintetében még sok kívánni valót hagynak fenn, ami ha a sikeres tanítást nem zárja is ki, a nagyobb eredmény elérését megnehezíti.

Nem kicsinylendő az sem, hogy az állami népiskolák tanítói jobb fizetéssel vannak ellátva, mint a ref. tanítók, sőt az új népoktatási törvény fizetési rendezési javaslata is 300 koronányi különbözetet mutat az állami tanítók javára. Tökéletesen elég ez a különbség arra, hogy a legjobb tanítók az állami iskolákhoz vonzódnak a jövőben is, azok színvonalát emeljék. Mindezek alapján érthető a miniszter amaz állítása, hogy az állami iskolák már ez idő szerint is első rangú intézetekké nőttek ki magokat és hogy a más jellegű iskolák az állami iskolákat mint minta intézeteket utánozzák, s azok színvonalát elérni igyekeznek.

A miniszter 1902 évi jelentésében tényekre is hivatkozik azon állításának bizonyítására, hogy az állami iskolák nemzetmentő hivatást teljesítenek. Az északnyugati és északi megyékben a Cseh-Tót-Egység c. egyesület működését a kormány azzal ellensúlyozta, hogy a veszélyeztetett pontokon állami népiskolákat állított fel.

(Folyt. köv.)

Paedagogus.

Mozgalom a tanulók üdülése érdekében.

A gondjainkra bizott ifjuság szeretete adja kezünkbe a tollat, azé az ifjuságé, mely a szorgalmi idő után üdülésre vágyik vagy szorul, de szüleinek anyagi vagy egyéb viszonyai olyanok, hogy gyermekeiket nem küldhetik falura, erdőbe, hegyekbe üdülni, vagy ha küldhetnék is, nincs oly személy, kinek gondjára gyermeküket aggodalom nélkül bízhatnák.

Az országos középiskolai tanáregyesület elhatározta, hogy ezeken a bajokon segít, vagy ezt legalább megkísérli. Emberséges és hazafias feladatra vállalkozott, mert tudjuk, hogy hazánk jövője ifju-

ságunknak erkölcsi és szellemi, de egyuttal testi erejétől függ. „Az egyén egészségének fentartása, mondják a körültekintő amerikaiak, alapfeltétele az állam egészséges gyarapodásának: minden haladás az egészség irányában egyértelmű gazdasági nyereséggel, de az egészség egyuttal forrása a nemzet védő képességeinek.”

Ifjuságunk ilyenmü üdülésének meg volna azonkívül az a szép eredménye is, hogy ha a tanulók évenként más más furdőben töltenek egy-két hónapot, a legideálisabb módon, közvetlen szemléletből ismernék meg hazánknek különböző s természeti szépségeiben oly gazdag vidékeit.

Rég felismerte már a külföld ez ügynek fontosságát. Szinte megható az a hatalmas, emberbaráti mozgalom, mely Amerikában az ifjuságnek szünidei gondozása tekintetében megnyilatkozik. Vetekednek egymással Svédország és Belgium is szünidei gyermektelepek felállításában és kirándulások szervezésében; s az állam ezeket a mozgalmakat töle telhetőleg pártolja.

Nálunk is van már kezdeményezés e téren a fővárosban. Most a középiskolai tanulók érdekében akarja az országos tanáregyesület folytatni e mozgalmat. A szünidei furdő-konviktusokkal oly intézményt akar létesíteni, mely a létszámhoz arányított tanári felügyelet mellett jó és jutányos ellátásban részesíti az ifjuságot. A furdő-konviktusok ügyét a tanáregyesület kebeléből választott bizottság intézi, mely az iskolákat s a szülőket a fentiek mellett a következőkben tájékoztatja a tervezett intézményről:

1. A szünidei furdőkonviktusok célja, hogy a középosztálynak beteg vagy üdülésre szoruló középosztályba járó fiugyermekei részére tanári felügyelet mellett előre megállapított megfelelő furdő és üdülőhelyeken jó és olcsó ellátást és gyógykezelést biztosítsanak.

2. Egyelőre az 1905 iki nyárra két ilyen konviktus van tervbe véve. Csizen (skrofulatikus gyermekek részére) és Bártfán (klimatikus gyógyhely), ahol a tanulók egy-egy négyheti turnusban július vagy augusztus hóban részesülnének teljes ellátásban, gyógykezelésben és felügyeletben napi 3 koronáért.

A vendéglős szerződésileg köteles lesz reggelit ebédet, és vacsorát, délelőtti és délutáni uzsonnát szolgáltatni jó minőségben s kellő mennyiségben.

A helybeli középiskolák alulirt igazgatói azzal a kérelemmel ajánlják az ügyet a t. szülők figyelmébe, hogy bővebb tájékoztatás, esetleg fiuk részvételének bejelentése végett forduljanak az intézet igazgatóságához és pedig a központi szervező bizottság tájékoztatása végett minél hamarább.

Debrecen, 1905. február 27-én.

Fazekas Sándor

az állami főreáliskola igazgatója.

Dr. Jászai Resső

az egyes r. róm. kath. fő-gymn. igazgatója.

Karai Sándor

az ev. ref. főgymnasium igazgatója.

Oross István

az ev. ref. tanítóképző igazgatója.

Ssoyka Gyula

az fels. keresk. és polg. isk. igazgatója.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni ev. ref. egyház 1905. évi költségvetése.

(Folytatás és vége.)

E csoportosítások egymásutáni sorrendjében az elől követett rend is meg van változtatva, ami nem helyeselhető. Az egész munkálattal felesleges fáradságot szerzett magának az egybeállító. Eppen ilyen feleslegesek mindazok a kimutatások, a melyek a költségvetés végén ezek után több oldalon helyet foglalnak. Ezek is egyszerű ismétlései a már bemutatott költségvetési munkálatnak. Lehet, hogy valami specialis cél elérése állott a munkálat előtt, de ezuttal nem tudjuk megállapítani, mi lenne az?

A kezelési illetékek elszámolása nagyon nehézkes rendszer szerint van keresztül vive a gyűjtőcím alá sorozott alapítványi pénztáraknál. Sokkal könnyebb a kezelési illetéket már a közös kamattjövdelem kiszámítása után elvenni s átszámolni. Ebben az esetben nem kell 84 pénztár külön-külön kezelési illetékét számítani ki s majd a számadásnál 84 külön tételben elszámolni. Egyszerűség, világosság és rövidség!!

Legyen szabad a gazdálkodási rendszerre is tenni néhány szerény észrevételt.

Ugy találjuk, hogy felette nagy luxussal van berendezve a tisztviselői ellátás. Ugyanis a tőkepénztár szükségleti oldalán az 1-től 15. számig terjedő tételek szerint 19.700 k van előirányozva a hivatalnokok javadalmazására; ehez kell még számítanunk a 2327 k 20 f. drágasági pótlékot, sőt a városi adóügyi osztály működéseért az egyházi adópénztárból előirányzott 3000 koronát is. Ezek szerint hivatali személyzetre 25.027 k 20 fillért fog kiadni a debreceni egyházközség az 1905 ik évben. Bátran hozzá vehetjük még a főiskolai szénior 201 k 60 fillérjét is, mert hiszen ehez az álláshoz a templomi diákszolgálatokra történő kirendelések számontartása van kötve s ugy munka, mint felelősség tekintetében ezzel a szerényke összeggel nincs is kellően honorálva a főiskolai szénior munkája. Nos, hát ezzel a kis tétellel már 25228 k 80 fillér megy ki évenként az egyházközség pénztárából a hivatalnokok, tisztviselők javadalmazására. Hogy ez szerfelett magas összeg: könnyű belátni, ha azt tekintjük, hogy a *lelkészeknek* fizetése sem vesz igénybe ekkora összeget, mely csak 24.000 koronában van előirányozva. Mondhatjuk, hogy megdöbbentő ez a szám, mert hiszen majdnem annyi, mint az 1904. évi egyházi adóelőirányzat (30.000 k!); s majd háromszor annyi, mint a mennyit az egyházi pénztár a felsőbb leányiskola fentartására egy fentebb bemutatott adat szerint évenként fordít. Nem tekinthetjük feladatunknak, hogy a megtakarítás módoszataira nézve javaslatot tegyünk. A debreceni egyházközség presbyteriumának meg kell döbennie, ha egymás mellé állítva a tételleket, azt látja, hogy a tisztviselői munka az egyházi pénztárnak nagyobb összegbe kerül, mint a lelkészi szolgálat. Mi ugy sejtjük, hogy az anyagi ügyek vezetésénél, irányításánál a lelkészi karnak szűkebb teret biztosít a helyzet, mint a mennyit az ügy érdeke megkövetel. Már legyen ennek akár a lelkészi kar más téren való tul elfoglaltatása az oka, akár pedig *olyan irányu törekvés, mely célját a mostani kialakulásban érte el*: végeredményében egyre megy. Ha nem hagy-

jük figyelmen kívül, hogy a vidéki lelkészek részére mekkora ingerencia van biztosítva az anyagi ügyek vezetésében; s ha — bátran hozzá tehetjük — ez az ingerencia ritka kivételképpen vont maga után kedvezőtlen eredményt: bizony joggal megkövetelhetjük, hogy a debreceni hatalmas egyházközség tekintélyes lelkészi kara részére mindenkor irányító befolyás biztosíttassék az anyagi természetű ügyek kormányzásában is. Ez a lelkészi kar az intellektualis képességen kívül megbecsülhetetlen morális garanciákat is nyújt az egyház anyagi dolgaiban való forgolódás körül is. Es ki lenne olyan merész, hogy ezt a kvalifikációt fel ne kinalná barmelyik egyházközség lelkészének vagy lelkészi karának? Messze vinne mostani célunktól az itt felmerült gondolatoknak a tovább füzése. Talán, ha mostani közleményünk valahol visszhangot kelt, készséggel napi rendre hozzuk ezt az ágazatot is.

Már a felsőbb leányiskolai pénztár költségvetésénél meg akartunk kockáztatni egy kis szerény észrevételt, abból az alkalomból, a midőn kimutattuk, hogy bizony hihetetlen csekélyke az az összeg, melyet a felsőbb leányiskola fentartása az egyházközség áldozatkész hajlamaira hárít. De mivel inkább a gazdasági politika terére tartozik: itt jegyezzük meg azt, hogy a felsőbb leányiskolai tanítói és tanári illetmények a feladathoz képeest, mely reájok vár, s ahoz a nimbuszhoz képeest, mely hivatásukat körül veszi, felette szerényeknek mondhatók.

Allításom bebizonyítására felesleges a részletekbe bocsátkozom. Csak abból indulok ki, hogy a felsőbb leányiskolai s tanítónőképző intézet osztályok nivója paralel halad a gymnáziumi, respektive a fitanítóképzőintézet osztályok nivójával. Annálfogva a javadalmazásoknak is meg kellene felelniök e nivónak.

Ezzel szemben a felső leányiskolai és a tanítónőképzőintézet folyamokon fungáló 16 személyből álló személyzet javadalmazására összesen 37,120 k. van előirányozva, a miből könnyű kiszámítani, hogy fejenkint egyre-egyre 2320 k javadalmazás esik a lakbérrel együtt, s ebbe az átlagba esik az intézeti igazgató is elég szerény, minden fizetési fokozatot kizárt, de azért csak 200 koronára szorítóközpótlékával együtt. Ha pedig az igazgató részére előirányzott — más különben elég szerény — javadalmazást a végösszezből levonjuk: a fentebbi 2320 k átlag már 2141 koronára száll alá a 15 tagból álló személyzet közt szétosztva. Lehet, hogy az átlagos felszámítás kifogásolás alá vonható, s az ellenézetük a kérdést az ad personam szerinti mérlegelés terére kívánnák szorítani. De ez nagyon téves felfogás lenne. Tessék a fentartótestületnek nem ad personam, de ad conditionem állapítani meg a javadalmazást. Persze akkor az egyház évi 9400 k hozzájárulásának emelkednie kell. De ez távolról sem lenne olyan nagy teher, amelyet gazdag egyházközségünk játszva el nem bírhatna. Csak méltányosoknak, sőt igazságosoknak, sőt tanügyi politika szempontjából előrelátóbbaknak kell lennünk.

Fentebb ugyan volt már említve, de közelebről is reá kell mutatnunk arra a pénzügyi politikára, mely az egyházi adó beszédésének újabb módzatában jelentkezett.

Ugyanis a költségeloirányzat szerint az egyházi végrehajtók eddigi jutaléka helyére, mely az 1903. évi számadás szerint 192 k 41 fillér volt, a városi adóügyi osztály honorálására (akár minő kifejezést

alkalmazzunk, finánciáliter egyre megy) 3000 k van előirányozva. Már most, ha azt tekintjük, hogy 1903-ban 30.104 k 30 fillér egyházi adó folyt be, (az előirányzatot nem tudhatjuk, de következtethetünk az 1904. évi 30400 koronás előirányzatról.) s 1905-re 35.000 k egyházi adó van előírva; feltéve, de teljeséggel meg nem engedve, hogy ez a 35,000 k egyházi adó hiány nélkül befoly, mint 1905. évi egyházi adó: megmarad a 3000 koronás költség levonása után 32,000 k egyházi adó. Ez a 32,000 k folyó évi egyházi adó tagadhatlanul még mindig több 1895 k 70 fillérrel az 1903-ban befolyt egyházi adónál. De valjon az az 1903 évi 30,104 k 30 f befolyt egyházi adó tisztán 1903. évi volt-e? nem olvadt-e bele ebbe az összegbe a hátralék egyházi adóból befolyt részlet is? Ez iránt a költségvetés adata felvilágosítást nem nyújt, s mindaddig, míg kellő helyről származó hiteles adatok az ellenkezőt nem demonstrálják, fel kell tennünk, hogy a befolyt 30,104 k 30 f. egyházi adó összegében benne van a hátralék egyházi adó mennyisége is. Nem lehetetlen azonban hogy a számítás arra is gondolt, hogy az óriási adóhátralékból is foly be valami az új beszédési rendszer szerint De ez nagyon problematikus tartalékszámítás.

Nem kerünte ki a szemünket, hogy a Somogyi Pál jegyző aláírásával közrebocsátott záradék (56. lap) 14 ik pontjában foglalt beismerés szerint 1903. dec. 31-én az egyházi adóhátralék 182,691 k 90 fillérnyi rettenetes összegre emelkedett. Biztosan feltehetjük, hogy az 1904 ik évi zárlat ezt a horribilis összeget nem apasztotta, hanem növelte. Mi az oka ennek a rettenetes összeg képződésének? Az-e, mert realizálhatlan adókövetést foganatosított a presbyterium? Vagy az e, hogy elmulasztotta az egyházi adókövetések behajtásáról idejében gondoskodni? Vagy talán az, hogy az időközben behajthatlanná vált adótételeket időről időre nem törölte, hanem önámításból vagy téves, könnyelmű gazdálkodási felfogásból kiindulva fentartotta s egyházi adószámvitelében folyvást számon tartotta? Azt a kívül álló ember el nem döntheti De bár melyik irányban történt is mulasztás: a debreceni egyházközség presbyteriumát a vagyoni ügyek kezeléseért súlyos felelősség terheli. Mi kálvinista szempontból sem szeretjük Debrecent *Rómanak* nevezni. Kálvinista pápa nincs a világon. De mégis tagadhatatlan, hogy az egyházi adóhátralék horribilis összegének címén nem lett volna szabad világhirre tenni szert.

Megengedjük, hogy egy budapesti egyházközségben. a folytonos vándorlás változása alatt álló helyzetben lehet akár háromszoros összegű egyházi adóhátralék. De hogy a mi konszolidáltabb, sőt — hogy így mondjuk — konzervatívabb helyzetünkben ekkora egyházi adóhátralék szerepeljen: az érthetetlen, ha csak az arra hivatott tényezőket páratlan mulasztással meg vádolni nem akarjuk.

Kerestük a költségvetésben azt a tételt, mely arról számol be, hogy a csapókerti és homokkerti hívek lelkigondozására mekkora összeg van előirányozva? Nem találtunk csak annyit, hogy a csapókerti imaházban a seprésért 60 koronát, az énekvezetésért 200 koronát, lelkészi funkciót teljesítő lelkész fuvarkölségére 208 koronát fog kiadni az adópénztár. A homokkertiekről semmi gondoskodás nincs; a csapókerti imaházban szolgáló lelkész honorálásáról sem gondoskodik az előirányzat sehol. Sok kutatás után azonban reájöhetünk, hogy az in-

gyeniskoláztatási pénztár előirányzatában az elemi-iskolai felügyelőnek a javadalmazására elő van írva 1600 k. Ezek szerint — mivel köztudomás szerint a Csapókerti imaházban ugyanazon érdemes férfit végzi a lelkészi teendőket, a ki egyuttal iskolafelügyelő is — a felügyelői bokros teendőkre ráadásul végezni kénytelen a felügyelő a templomi szolgálatokat is, a melyeknek különben csak a fuvarja is 208 koronáta kerül. Látni való, mennyire helyén való volt korábbi megjegyzésünk, melyben a tisztviselői költségek és lelkészi fizetések végösszege közt fennálló feltűnő aránytalanságra mutatunk rá. Ez az aránytalanság még inkább feltűnő, ha azt mérlegeljük, hogy mit fordít az egyházközség a csapó- és homokkerti hívek lelkigondozásának az ellátására t. i. amott fuvar, seprés, és énekvezérségért kiad 468 koronát, a fungáló lelkésznek semmit, mert annak felügyelői javadalmazását 1600 koronában az ingyeniskoláztatási pénztár teljesíti, a homokkertiekről pedig egyáltalában nem történik semmi gondoskodás. Mi abban is aránytalanságot látunk, hogy míg az iskolaszéki elnökség, e melék foglalkozás, 800 koronával van honorálva: addig a felügyelő fizetése a főfoglalkozásért csak 1600 k. Nem az iskolaszéki elnökség honorariumát sokaljuk hanem a felügyelőt keveseljük. Ezt a takarékoskodást nem menti ki az a véletlen körülmény, hogy a felügyelő a vallástanítási feladatok körül is megbízást nyerhet s ezért külön honorariumban részesülhet. Ez külön. és pedig mellék foglalkozás, melynek díjazásáért külön meg kell szolgálni. A lelkészi szolgálat honorálását illetőleg annál jogosabban megtehetjük ezt az észrevételt, mert ime, a városi szegényházi lelkészi funkcióért, ahol csak másod vasárnaponként van isteni tisztelet, 400 koronát ir elő a költségvetés. Igaz ugyan, hogy ebből 300 koronát a városi pénztár fizet s az egyházi csak 100 koronát, de már az a fáradozó lelkészre mind egy, bárhonnan honorálják is, csak honorálják valamennyire.

A költségvetésből láthatólag 10 vallástanító foglalkozik külön vallástanítással; a díjazás 100 koronától 1600 koronáig emelkedik, a végösszeg 3050 k. A tanerők nagyobb részét az iparosiskolai vallástanítás veszi igénybe. Mivel a tanárok, illetve a tanítók névszerint felvannak sorolva: kevés fáradsággal jelezni lehetett volna azt is, hogy hol tanítanak? Szükségünk lett volna erre, már csak azért is, hogy láthatnók, valjon nem marad-e valamely városi vagy egyéb intézmény református tanulósa vallásos oktatás nélkül?

Ugy emlékszünk, hogy az „ingyeniskoláztatás“ eime mellett is 1—1 koronát szokott beszédni az egyházközség a növendékektől. A költségvetésből ez a tétel kimaradt. Ha azért maradt volna ki, mert a szedés megszűnt: ennek csak örülni tudnánk; de akkor is az lett volna a rendje, hogy az 1902-ik évben beszédett díjak összege ki legyen mutatva a megfelelő rovatban; s ott szerepeljen az 1904. évi költségvetés rovatában; az 1905-re történt kinyagyást — ha ugyan csakugyan kimarad — meg kellett volna indokolni.

Hosszabbra nyult közleményünk, mint egyelőre gondoltuk volna. Pedig még az elmondottak után is lenne néhány megjegyzésünk. De a t. olvasó közönség az előadottak után valamennyire tájékozhatja magát a kérdésben. Csak örülni tudnánk, ha észrevételeinkkel szemben valamely kimagyarázó válasz

jutna a nyilvánosság elé azzal a szigoruan megvont s megtartott határu *tárgyilagossággal* és jóakarattal, mellyel mi megjegyzéseinket megtettük.

A nagykolcsi ev. ref. egyház kérelme.

Kegyes jöltevők!

A nagykolcsi ev. ref. 320 lelket számláló kised egyháznak több mint száz éves fatemploma tarthatatlanná válván, új templom építése lett szükségessé. E maroknyi nép azonban erre a maga erejéből nem képes. Pedig ugyanesak megterhelte magát akkor, mikor egy 10 köblös földön felül bíró gazda 160 korona, 6—9-ig 120, 4—6-ig 100, 2—4-ig 80, 1—2-ig 60 korona, akinek tisztán csak egy kis háza van 50 korona, egy napszámos vagy eseléd 40 korona fizetését vállalta magára.

Ez igen nagy áldozat, de ezt is szívesen vállalta magára, csak hogy a diszes oláh templom mellett, itt az útvonalban a roskadozó kiesi fatemplom helyett, egy a kornak s az egyháztagok kényelmének megfelelő templomot építhessen. Az építkezéshez a hívek buzgósága előteremtette a szükséges kő és téglá anyagot, ami szintén nem kicsinylendő munka volt.

Országos közalapunkból régebben 6000 korona segélyt kaptunk, ami ma már körülbelől 8000-re szaporodott.

Ezzel a pénzzel — tekintve az idők megnehezült járását is, ami az egyháztagokat kötelezettségek teljesítésében gátolja — tervezett templomunkat még fel nem építhetjük. Minek következtében mi is, mint annyian a könyörületes szívekhez fordulunk, segédelmet kérni.

Ne zárjátok el könyörülő szíveteket egy idegen nemzetiség közé ékelt szegény magyar egyház esdő szava előtt, hanem a szeretet és jótevőség lelke által ösztönözöttetve, hozzátok meg áldozataitokat, s legesekélyebb adományokkal munkaljatok közre, hő óhajunk megvalósítása: templomunk felépítésében. Mert az Isten azt megeselekedheti „hogy a ti jókedvetekből való adakozásoktoknak haszna ti reátok térjen“ II. Kor. IX. 8.

A kegyes adományokat, melyek nyugtázva lesznek, kérjük a lelkészi hivatalhoz küldeni.

Isten áldását s megszentelő kegyelmét kérve minden jöltevőinkre maradtunk

Nagykolcs, u. p. Krassó Szatmármegye 1905. február 1.

A nagykolcsi ev. ref. egyház nevében és megbízásából:

Tóth Dániel
lelkész.

Kocsis György
gondnok.

71—1905. e. sz.

Más hitfelekezetű egyházak és idegen nemzetiségek közé ékelt sekként magyar nemzeti missziót is teljesítő, kevés népességű, anyagiakban szűkölködő nagykolcsi ev. ref. egyházunknak ezen esdő szöveget egyetemes egyházunk, gyülekezeteink s buzgó híveinek áldozatkész munkás részvételére és megsegítő szeretetére a legmelegebben ajánlom.

Aranyosmegyes, 1905. február 3.

Szabó József
ev. ref. h. esperes.

348—1905.

Az általam jól ismert kisdéd egyházat templom-építési buzgó törekvésében ev. ref. hitsorsosaink s általában a nemes szívű emberbarátok munkás szeretetében melegen ajánlom.

Debrecen, 1905. február hó 6.

Kiss Áron
püspök.

A lelkésztársakhoz! — A régi egyházmegyei gyámintézetekről.

Éppen most forog szőnyegen a régi lelkészi özvegyek segélyezésének kérdése. Bizony e szegény páriák megérdemlik részvétünket, kik itt-ott 100 - 200 k-án tengetik éltüket; sovár szemekkel tekinthetnek az 500 k-ás új özvegyekre. Ime még a szerencsétlenek és sors üldözöttek közt is van rang fokozat! Csak elismerés illeti a tevékeny Rózsa Sándort, ki e kérdést napszínre hozá, s hiszszük hogy dülőre is juttatja.

De én most tulajdonképen nem is ezzel kívánok foglalkozni, hanem egy ezzel rokon természetű éppen olyan aktuális kérdéssel. Sajnos ma már nemcsak özvegyek vannak ilyen sorsban, hanem vannak az egyházmegyei gyámintézetekből kizárt lelkészek is. Ehez a kérdéshez nagyon is szófér; érdemes hozzászólni. Némely egyházmegye papsága ugyanis az egyházmegyei gyámintézeteket, melyek pedig nemcsak a lelkészek járulékaiból, hanem a Baldácsialap, államszegély részlet stb.-ből is alapultak: önzőleg lezárta, abból az új tagokat kirekesztette s az ösök által teremtett nagy összeget magáénak lefoglalta, abból részben lelkészi nyugdíjintézetet alapítván. Ez az eljárás, mely tehát az önzés jegyében született, nemcsak hogy nem keresztényi, de a jog és a méltányosság világi kritériumait is nélkülözi. Mert vajjon méltányos és jogos dolog-e egy részben közegyházi jövedelemből létesült pénztárt lefoglalni szeparasztikus célra? S az ujonnan jött „atyafiakat“ (!) kirekeszteni? Kérdezzük meg önzetlenül magunkat, illik-e ez az eljárás lelkészekhez?

S kérdés most már az is, vajjon egyáltalán nevezhetők e társulatok egyházmegyei gyámintézeteknek, melyekben az egyházmegye papságának csak egy boldog része foglal helyet? Nézetem szerint ezek már nem is egyházmegyei gyámintézetek, csak konzorciumok; ha pedig konzorciumok nincs joguk felszedni a Baldácsy-alap, államszegélyjutalékot s egyéb ilyeneket, melyek az egyházmegye egyetemét illetik. Ezeket a lezárás után, legalább a gazdagabb konzorciumoktól azonnal meg kellett volna vonni.

Kár, hogy a kerület nem kívánta be az egyes egyházmegyék gyámintézeti alapszabályait s hogy egyáltalán nem is igen törődött azokkal.* Ez alapszabályokban itt-ott mekkora önző §§-al s a jogi alapot teljesen nélkülöző, lelkészeknek nem illő eljárásokkal találkozunk. Egyik egyházmegye pl. (a szatmári)

* Az egyházkerület az egyházmegyei gyámintézeti kérdésekbe nem kívánt beléavatkozni. Példa reá az, hogy mikor a felső szabolcsi egyházmegyéből a 80-as években fellebezés került az e. k. közgyűlés elé a miatt, mert az esperes javadalmazását a gyámintézeti pénztár terhére 400 koronával emelték: az egyházkerület bölcs resignációval az egyházmegye belügyének dekparálta a dolgot. A következés megmutatta, milyen szerencsés nyomon haladt.

az új lelkésztől fél fizetést vett be egyszer s mindenkor járulékul; de ha az illető az egyházmegyéből kilép vagy kilépett, e félfizetést elveszti; se a jogot nem kapja meg, se a pénzét. Hogy néz ki ez az eljárás? Elvenni a kötelezettséget, megvonni a jogot! Jogi abszurdum! Ilyen csak a zulukaffereknél járná meg; de nem lelkésztársaknál. De még ez is megjárta addig, míg az eltávozott lelkész új egyházmegyéjébe beléphetett a gyámintézetbe, habár új fizettség árán is. Itt új joghoz jutott, a régivel a másikat boldogította. De hogy néz ki ez eljárás, ez az alapszabály most, mikor a másik egyházmegye is bezárta a maga gyámintézetét? Én például a szatmári gyámintézetnek beadtam egy félfizetést; eljöttem a nagybányaiba, itt a gyámintézet leván zárva, én és társaim kirekesztettünk a külső sötétségbe... Így én, habár fizettem is egy intézetnek, jogom még sincs seholt!

Igaz, erre azt mondják szatmári lelkésztársaim: az alapszabály tartja így. Igaz. De vajjon elég-e ez? Hiszen ma a bibliára való pusztá hivatkozás sem elég. Nem elég: meg van írva; az is kérdés jól van-e meg írva? Egy önző és jog alapfogalmának meg nem felelő alapszabály illik e hozzánk lelkészekhez?

Tessék nekem világi téren felmutatni ilyet, kötelezettséget jog nélkül! Csak a szent autonómia örve alatt lelkészi testület követ el ilyet.

Azért adtam közleményemnek egyszerű „Lelkésztársakhoz“ címet, hogy lelkésztársaim gondolkozzanak e kérdésen. Még ha egyebütt követetnék is el ilyen, nekünk küzdeni kellene ellene, nem pedig nekünk mutatni példát a szeretetlenségben. Legyünk lelkészek egymással szemben is, ne fináncok. Ti vagytok e földnek savai!

A mit nem kívánsz, hogy az emberek cselekedjenek te veled, te se cselekedjed azt másokkal. Ajánlom e thémát az érdekelteknek és érdeklődőknek.

Hogyan kellene az önző eljárást megszüntetni, mely másnak se szép, legkevésbé illik pedig lelkészekhez?

Az egyházkerület pedig a gazdagabb konzorciumoktól vonja meg a segélyeket, mert ezek nem az egész egyházmegye intézetei. Fordítsa azt is az országos lelkészi árvagyámintézet növelésére. Ezt utóbb is már a közalap fillérei mentették meg. A közalapra pedig sok előjegyzett egyház várakozik esonka tornyával, rozzant paplakával, rossz iskolájával.

Öry Tamás
lázári lelkész.

Mindegy az akárhogy . . .

Nem tudom, hogy a magyar szép próza a szebb stréber szónak melyik magyar fordítását fogadta el azok közül, a melyekkel nyelvünket a szógyártók csinosítani akarták. Hallottam az *akarnokról*, a *tülekedőről*, a *feltolakodóról*, a *kapaszzkodóról*.

Válogasson belőlök, a kinek kenyere, a guszta szerint. Szerintem egyforma akármelyik. A stréber akár akarnok, akár tülekedő, akár tolakodó, akár kapaszkodó: végeredményében nem tisztességes ember.

Eddig úgy tudtuk, hogy ezek az öntisztelt stréberok világi mezben futották a versenyt azzal a

jól alkalmazott jelszóval: nem szégyen a tülekedés, ha hasznos!

Ujabbban azonban azt látjuk, hogy a stréber urak az Ur szőlőjébe is betolakodtak, jó biztatást találván magokra nézve a bibliai böles predikátor ama szavaiban: e világon nem az erőseké a viadal stb. . . .

Ezt igazolja az utóbbi években lezajlott papválasztások egy tekintélyes hányada.

Egy sok tülekedés után *céi*-hoz jutott szőlőmunkástársunknak volt arany mondása ez: mindegy az, *akárhogy* választják is meg az embert, csak megválaszszák. Hogy saját találmánya volt-e ez a modern axióma: nem tudom; de hogy egész iskolája van e világi böleseségnek — arról a praxis beszél.

Nem sokára ott leszünk, hogy egy-egy nagyobb gyülekezetben szolgált, Istenben boldogult kollegáinknak a temetésére sem mehetünk el; attól tartván, hogy reánk olvassák Petőfi versének paródiáját:

Ott meláz a bus pályázó sereg,
Titokban már korteseket keres.

Azaz hogy ma már be sem kell várni a zokogó bucsuztatót:

Dugjátok a földbe, hogy vissza ne jöjjön, elég ha valamelyik jobb klasszikus kollegánkról elkürtöli a részvét az örvendetes hirt, hogy sirba a fél lába: a szomszéd gyülekezetben feltűnnek az ad hoc predikátorok s a nem sokára gyászba boruló gyülekezetből *csak úgy történetből* oda botlik 5-10-20 atyafi a stréber ur meghallgatására. S mire a pályázatot kiírják, a technikus terminus szerint már „kialakul a a helyzet“, kész a többség az önjelölt ur mellett. Hát ilyen körülmények közt egészen felesleges a pályázat. Ilyen versenyben a saját egyéni tisztessége érdekében sem vehet részt az, a ki nem a stréberség számarlétráján próbálkozik feljutni valamely gyülekezet szószekébe, hanem tehetsége, érdeme, munkássága viszi bele a pályázatba azzal a tudattal hogy nemes versenyben bukni sem szégyen.

Van alkalmam ismerni közelebről a debreceni theológiáról újabban kikerült kápláni generációt. Tisztelet a kivételeknek: de a nagyobb résznél látom már a „mindegy akárhogy“ elv híveit. Mikor a fiatal tiszteletes ur csak azt nézi, hol több a kápláni dotáció 25-50 koronával s hol kevesebb a dolog 25-50 perccel, mikor a leendő Timótheusok ifjuságukban nem akarják viselni az igát, mikor egy-egy kitettebb gyülekezetbe, hol többet tanulhatna az ifju egy év alatt, mint másutt az évek hasztalan — tán anyagilag hasznosabb sokan — azért nem kaphatni káplánt, mert *sok a dolog*: az ilyen tapasztalatok nem nyújtanak egyébre kilátást, mint hogy a strébernek jó példaadása vonzó és gyümölcsöt termő.

A zsinat a lelkészválasztási törvények revideálásával is foglalkozandó lesz. Nagyon ráfér ezekre a törvényekre a fejelés, főleg azon részében, a melylyel nyakát szegheti a papi stréberségnek s a papválasztást a lelkészek nemes versenyévé teheti úgy a gyülekezetek, mint a lelkészek érdekében.

Hogy a „mindegy akárhogy“ jelszavu stréberség a modern politikai választások „non olet“ eszközöitől sem riad vissza: arról feleslegesnek tartom beszélni.

Hogy a kapaszkodók mit sem hederítenek szavaimra — az az ő gusztusok. Csak róluk és nem nekik irtam.

K-i.

KÜLFÖLD.

Amerikai egyházi élet.

Amerika vallásossága és egyháziassága köztudomású dolog az egész föld kerekességén. S valóban a kitartó, munkás küzdelem Isten országa érdekében s az ezt követő eredmény; az evangéliumnak hatalmas hódítása a szívekben megérdemli az elismerést és tiszteletet s méltó arra, hogy a nemes példa másutt is követésre találjon.

S hogy a vallási munkásság terén az evangéliumi felekezetek viszik a vezérszerepet, az magától értetődik. Noha az egyesült államokban a római egyház számra nézve felülmúlja az evangéliumi rész bármelyik speciális ágazatát: mindamellett nem képes haladást felmutatni evangélium érjesztő kovászának hiányában, s dacára annak, hogy az újabb időkben épen a teljesen, vagy legalább is túlnyomóan róm. kath. államokból vándorolnak be nagy számmal Amerika földjére, az eredmény sem népesíti, sem erkölcsi tekintetben nem kielégítő. Az ő statistikájok szerint tíz, más változat szerint tizenkét millió róm. és gör. katolikus hívő van az Egyesült Államokban (a kerek számok többekben gyanút keltenek!), míg a bevándorlás arányához képest legalább is husz milliót kellene felmutatniok. Ez azt jelenti, hogy az ő híveiknek átlag fele elvész Rómára nézve és nyereség minkünk.

Az evangéliumi párt által végzett valláserkölségi munka szembeötlő s már magában véve is hódító hatása. Nem lehet elvitatni, hogy Amerika szabad földjének sok olyan előnye van e tekintetben, minővel kevés ország dicsékedhetik. Ha bármelyik felekezet lelkésze lobogtatja magasan az evangélium fátylóját: az elismerés s a követők nagy sokasága az ő részén van s püspöki avagy érseki kegy után senki nem eseng s hierarchiai tényezők nem nyomnak sokat a latban. A papuralom által képviselt papismus az amerikai yankee által megvetett organisálás s Róma egyháza itt sem előkellő, sem divatos nem lévén, egyöntetűsége dacára sem képes célt érni a széttagolt evangéliumi egyházakkal szemben. Igen mert ezek tudnak mindig egyesülni a Krisztus szellemében s nem ellenségeknek tekintik egymást, hanem egy célra törekvő, egy Fő alatt munkálkodó testvéreknek. Ujabbban a protestáns felekezetek egyesülése napról-napra jelentősebb témává kezd válni úgy az Egyesült Államokban, mint Canadában; így pl. az egyesült-államokbeli református és presbyterian egyházak között is folyamatban van az unió, mely noha csak ritualis lesz, nem pedig organikus, mindamellett nagy haladást jelent.

Az evangéliumi egyházak újabb együttes munkája a házassági elválás megszigorítására irányult. miről már megemlékeztem e lap hasábjain. Az összes felekezetek megegyeztek abban, hogy érvényt kell szerezni Krisztus ama szavainak: „aki elbocsátja az ő feleségét paráznaság okán kívül, paráznává teszi azt s aki ok nélkül elbocsátott asszonyt veszen

paráznalkodik." S hogy az egyesült evangéliumi párt-nak munkája nem volt hiábavaló, igazolja ezt Roose-velt presidentnek f. év. január 29-én a senatushoz intézett levele, melyben utasította e testületet, hogy mivel több esetben könnyelműen jártak el a házasságok felbontásánál s megsértették a házasság benső tekintélyét: a jövőben nagyobb körültekintésre van szükség s a házassági felbontásokról kimutatásokat követel a jövőben. Milyen boldogító tudat az, hogy az evangélium fáklyája bevilágítja a parlamentet s az ország első tisztviselője az evangélium hirdetőjévé válik a történelmi nevezetességű Fehér Házban.

Rooseveltnak erős keresztyén gondolkodásmód-ját jellemzi a következő eset is: December havában értesítette Dr. Schiek washingtoni angol ref. lelkészt, akinek a templomához tartozik, hogy egy legközelebbi meetingen ő fog előadást tartani. Midőn a ki-tűzött nap elérkezett, a lelkész felszólította „Brother Rooseveltet“ (Roosevelt „testvér“-t), hogy beszéljen a templomi gyülekezet előtt. Az elnök ez alkalom-mal a testvériségről beszélt, s kifejezte örömét a felett, hogy milyen boldogító tudat ránézve legközelebbi keresztyén testvéreinek nevezni azokat, kik-vel *vasárnapról-vasárnapra* hallgatja Istennek ígését.

Ugyancsak Roosevelt mondotta a következő szavakat egy washingtoni lutheránus templom ujra-szentelése alkalmával: „Fontos dolog e nemzet gyermekeire nézve, ha jogaikról emlékeznek meg, de még fontosabb, ha kötelességeikre gondolnak. S ez utóbbi tekintetben az államférfiak, katonák s közemberek munkája semmit sem ér, hanem a ke-resztyénség szellemén alapul, úgy hogy ez legyen a szociális, szellemi és erkölcsi alap, mely nélkül egy ország sem emelkedhetik tartós hatalomra. Mert anyagi jólét, anyagi boldogulás, haladás a művészet-ben s tudományban, ipari nagy diadal mulandó, miként az álom, ha nem nyugoszik az igazságosságon mely felmagasztalja a népeket.“

Ugyanezen napon Cleveland volt köztársasági elnöke egy Philadelphiában tartott gyűlésen a keresz-tyén ifjusági egyesületnek jótékony hatását esetelelte gyönyörű beszédben. Hogyne volna hát virágzó az egyházi és vallási élet egy olyan országban, hol az egyetemes papság elve, a protestantizmus ez éltető princípiuma van megvalósulva s éppen azok járnak előre jó példával, kiknek magán és társalgalmi tevé-kenységét milliók kísérik figyelemmel?

Az amerikai evangéliumi egyházak tevékeny-sége azon harcban is nyilvánul, melyet a koresmák s reggelig való báltartás ellen folytatnak. S ezen harc sem hiábavaló. A törvényhatóság szigora kezét fog az egyház szelid vezetőivel, s folyik a küzdelem a tulzott ivás, bálozás s a nyomokba járó erkölestelenség ellen Chicagóban például január 24—28-ika között foglalkozott a törvényhatóság az italmérés és báltartás szigorításával s jan. 29-én Chicagonak több mint félezer prot. templomában az iszákosság és tulzásba vitt bálozás rossz hatásáról predikáltak, e bűnök gyógyításáért imádkoztak s gyűléseket tartot-tak, melyben a törvényszigorítás mellett foglaltak álláspontot. Az amerikai egyházak papjai és hivei, mint jó orvosok kezöket állandóan a társadalom üterén tartják s a bajt észrevenni s orvosolni is tudják.

Külsőleg, tagokban is gyarapszik az amerikai protestantizmus, a mivel a románizmus nem dicsé-kehdetik. A methodisták évről-évre „revival-meeting“-

eket tartanak, melyeken a hitbuzgóságot élesztik, a holttagokat elevenekké teszik s az egyház testébe életet öntenek. A presbyteriánusok az evangelizálás munkáját nagy sikerrel alkalmazzák, minek követ-kezménye élet és elevenség. Még az episcopálisták is az evangelizáláshoz fordulnak s nagy eredmé-nyeket érnek el, noha másfelől a külső s lényegtelen dolgokban nagy részök evangéliumellenes rituáliz-musba keveredik, ami a tulzó pártnál már sajnos nemesupán szertartáskodásban nyilvánul, hanem dog-mai visszafejlődésben is. Haladnak a congregationalisták is, csak a baptisták nem tudnak kellőleg ter-jeszkedni. Megvannak a zionisták is a szédelgő Dowie próféta alatt, noha a pénz-spekuláció miatt néha nagyon válságos helyzetbe jutnak. De a fejlődés és haladás legszebb példáját a mi *református* egyházunk mutatja, mely a heidelbergi kátét fogadja el symbo-likus könyv gyanánt. Ezen egyház a mult év folya-mán 3%-kal gyarapodott tagjaiban, mihez hasonló eredményt egy felekezet sem képes produkálni. Emel-lett hitélete erős belmissiói tevékenysége hatalmas, Chinában és Japánban levő külmissiói állomásai virágzóak. Nem egyoldaluan dogmatizáló egyház, hanem a methodistáktól elsajátította, hogy hogyan kell a vallást a mindennapi életbe átvinni s az egyén vezérlő eszméjévé tenni, a nélkül, hogy a rajon-gás vagy szenteskedés veszélye fenyegetne: megtar-totta a presbyterian egyház szervezeti formáját s az episcopálistáktól átvette az istenitiszteletnek gyö-nyörű, változatosabb alakját, anélkül hogy az üres szertartáskodás örvényébe kerülne. Tagjai között nem találjuk a milliomosok zömét, mint a presby-terián és episcopális egyházaknál, mindazáltal sze-gényes tagjai szépen áldoznak hitbuzgóságokból az egyház céljaira.

Ezen egyházhhoz tartozik még ma is a legtöbb amerikai magyar gyülekezet. Egyházaink hasonló áldozatkészséget, hitbuzgóságot mutatnak fel s jól esik látni, hogy az amerikai vallásos és egyházi élet a mi magyar népünkre is óriási befolyással van. Templomaink gyönyörű berendezésűek, nagy értéket képviselnek s e mellett jól látogatottak; népünk szépen áldoz itt egyháza javára s vallás-erkölcsi élete napról-napra tisztul és erősödik. Az amerikai magyar gyülekezetek hitéletének ismerte-tésére legközelebb visszatérek.

Chicago Ills. 8506 Superior Ave.

Nánássy Lajos.

GYÁSZ-ROVAT.

DOROGI LAJOS
sirjánál.

1905. február 16.

Halottak országa „sóhajtva köszöntünk!“

Közelből és távolból eljöttünk, itt vagyunk újra lombtalan akácok, kopár sirhalmaid, gyásziratos „emlékeztető oszlopaik“ között. Ide hozott bennünket ismét és újra a gyász, . . . talán a mult évinél is mélységesebb fájdalom! . . .

Itt vagyunk s ide hoztuk magunkkal abban a koporsóban a hiv szolgát, a jó pásztor, az erős kezű kormányost, a böles törvénytudót és törvényhozót, az igaz embert, barátot, családfőt és keresztyént: Dorogi Lajost hoztuk ide, hogy őt is eltemessük! . . . hiszen mi nagyokban és igazakban olyan gazdagok vagyunk; te pedig olyan szegény vagy: halottak országa! . . .

* * *

Ki volt Dorogi Lajos?
Elfeledhetjük-e őt?
Moghalt! . . . Nincs többé! . . .
. . . Ne én beszéljek ezekről!

. . . Beszél ez a nagy, ez a virágzó kisujszálási református egyház; beszél ez az óriás léptekkel haladó város; beszélnek ezekben a közhasznú intézmények; beszélnek a kövek, mikből ez intézményeket befogadó épületek, paloták fölemelkedtek; beszélnek egyházmegyei jegyzőkönyveink, amikor ez az egyház „*ujabb és újabb alkotásokkal lepi meg a világot, messze világító tűzként ragyogva*“; beszél az Istennek háza, melynek falai közt 33 éven keresztül tett bizonyosságot az Atya, Fiu és Szentlélek Isten iránt érzett égő szerelméről. Beszél a heves-nagykun-sági egyházmegyének minden gyülekezete, minden iskolája; beszélnek azokban a jó rend, az emlékezés, az áldozatkész hithűség, a józan értelem tiszta fénye s a ragaszkodás — én láttam azt! — az iránt és a bánat — én tudom azt! — azután, aki mind-ezeknek 14 évi esperessége alatt apostola volt!

Beszélnek azok a tanácskozó helyek, ahol az ő törvénytudása, az ő világító bölesége bizton szabott utat, jelölt irányt.

Beszélnek a halottak. Beszél a mi felejthetetlenünk, a kenderesi sirbolt lakója, aki „jó sorsa ajándékának“* tartotta, hogy az ő munkatársa Dorogi Lajos.

Beszél a tiszántúli egyházkerület s abban a mi fényességünk: a debreceni főiskola, beszél a népoktatás szent ügye, beszélnek a törvényt tisztelők és törvényt tevők . . . és elmondják, ezek mondják el igazán: ki volt Dorogi Lajos!?

. . . Azt fogják mondani: abban a koporsóban a kötelességtudás, a kötelességteljesítés, a munka embere és halottja, az Isten országának hű bajnoka nyugszik, aki soha egy szempillantásig sem habozott akkor, akinek az ő élete sem volt drága, amikor hívta a kötelesség szava, szólította a Jézusi hívó hang.

. . . Azt fogják mondani: annak a koporsónak a lakója nemesak szájjal hirdette a Krisztust, hanem miként a mester: szerte járt és jót tett!

. . . Azt fogják mondani: Dorogi Lajos nemcsak prédikálta az első kálvinista, a nagy apostol igéit: „*valaki nem akar munkálkodni, ne is egyék*“,** hanem mindaddig, amíg csak az a rabszolga, a test fel nem lázadt az ő ura ellen, amíg csak meg nem tagadta az engedelmisséget az ő parancsolójának, a léleknek: Dorogi Lajos dolgozott! Dolgozott még azután is. Még a halálos ágyon is. Suttogó hangon, akadozó lélegzettel iratta kedves szolgatársával: „Békesség az olvasónak!“

* Egyhm. jkv. 39.901.

** II. Tkess. 4. 10.

Az ő második otthonának — ő nevezte így, — az örvényből az ő segítő jobbja által kiemelkedett kunmadarasi egyháznak féltve őrzött kincse lesz egy levél Dorogi Lajostól. Nem abból az időből, amikor még évek hosszú sorát ígerte neki, nekünk az a hatalmas test, melyről, mint az őserdők büszke tölgyéről azt hittük, hogy csak az ég villámai semmisíthetik meg! Nem abból az időből . . . Abból az időből, amikor már — amint elbeszélük — „az élő tában az őrlő szű“ pusztítása látható, megdőbentő volt. Hívtuk őt, a bajok enyhítőjét, a betegek orvosát, a tanácstalanok tanácsadóját . . . Várakozásra kért bennünket, — gyógyulást remélt! — de hozzátette és nem reszkető kézírása e sorok: „*ha életembe kerül is megyek, ha kell, ha gyülekezeti érdeke halasztást nem tűr!*“

* * *

Volt benne valami a hajdankor azon pófétájából, akinek „*ruhája vala teveszörből és az ő derekának öve bőrből csinált: elesége pedig vala sáska és erdei méz*“* . . . Egyszerű megjelenésében. Egyszerű szavában. Egyszerűsége intő ebben a csillogást szerető és bálványozó világban. Egyenes, aki mindenkire „igazság szavával“ beszél, mint „a Gileádban lakozók közül való Thesbites Illyés“** és János a „keresztelő“ az álpróféták és a farizeusok ellen. Szava ilyenkor „gyújtott, mint valami fáklya.“ Akik ilyenkor halották őt: azoknak szívében csak a szív utolsó dobbanásával lesz halott Dorogi Lajos!!

. . . És elfeledhetjük-e a magyaros észjárás, a derüs vidámság, az ő eredetiség — fájdalom kiveszni indult — kedves emberét?!

Elfeledhetjük-e a barátot, aki, ha valakit „barátom“-nak nevez: barátja marad annak még akkor is, amikor sokan köveket ragadnak a szegény, szerencsétlen bünös ellen — s betakarja azt az irgalom, a könyörület, a megbocsátás Krisztusi palástjával! Menjete el azokba a tiszaparti, tiszamenti tisztos papi házakba s kérdezzétek meg azoknak jámbor lakóit, nagyokat és kicsinyeket! micsoda napja volt házuknak az a nap, a melyiket körükben töltött az ő várva-várt esperesük, atyai barátjuk?! . . . Pedig fáradt, törődött, szinte komor . . . Hetek, hónapok óta jár viharban is, szenvedve is: egyházzól-egyházra, iskolából-iskolába, számonkérve anyagiakat és szellemieket! . . . De csak kiderül lassan-lassan az a mélyen szántott homlok; beszédes lesz az a jóságos szem, és mint édes méz csurogni kezd szájából a zamatos, a törzsgyökeres magyar szó, amelyet hallva felül ágyában a gyermek: mintha angyal jelennék meg az Isten emberének. A nemes kedély egyik megnyilatkozása nála is: a dal. Ez is csupa iz, csupa magyar az ő ajakán. „A száraz tának minden hurja“: magyar érzéstől reszket, ha ő teszi rá kezét! . . . Oh szép esték, oh boldog idők! az én életemből is tizenkét esztendő emléke sir elmulástok felett. Elmultatok visszajöhetlenül! De el lehet-e feledni titeket? És el lehet-e feledni azt, akinek azokat a boldog órákat köszönhattuk?! . . .

Elfeledhetjük-e a páratlan kormányost, aki csupán a gyöngye szeműek előtt a rideg törvényesség, a bírói szigor képviselője, valóságban pedig: jóindulat, szív és szeretet!

* Máté 3. 4.

** I. Kir. 17. 1.

Elfeledhetjük-e, elfeledhetik-e szerettei a családfőt? aki, amit egy kálvinista lelkipásztor övének megadhat az anyagiakban, a lelkiekben: hulló verejtéke árán; aki, amint egy ember szerelmeseinek megadhat a boldogságban: hűséges, meleg szívével . . . azt ő mind, mind megadta azoknak, akik most már szabadon hullathatják könnyebbítő könnyüiket!

És mindenekefelett: elfeledhetjük-e a keresztyént? a kálvária kinjai közt vergődőt? aki csak imádkozik: „*Atyám bocsásd el a Te szolgádat.*“

* * *

„*Bizony ez ember igaz vala!*“

* * *

Ez volt Dorogi Lajos. Ezért lesz ő felejthetetlen! Ezért nem halt meg, ezért él ő addig is, míg a Fiu szavára megnyílnak a sirok.

Dorogi Lajos nem halt meg! . . . Valakik az ő üresen maradt helyeit itt és ott elfoglalják: hallani fogják a kötelesség felismerésének, a kötelesség teljesítésének, a munkának megszentelt perceiben; hallani fogják lélek szerint, az ő nagy lelkének világosító, bátorító sugallatát.

Dorogi Lajos nem halt meg! Dorogi Lajos a hamisítatlan magyar ember, a hű barát, az önfeláldozó családfő, az alázatos keresztyén: példányképe lesz sokaknak, sok időközön keresztül! . . . A veszteteknek a Szentháromság egy igaz Istenen kívül lehet-e ennél jobb vigasztalójuk?! . . .

* * *

. . . Halottak országa: sóhajtvá köszöntöttünk! . . . És most megújultán, felemelt fővel távozunk lombtalan akácaid, kopár sirhalmid, gyásziratos „emlékeztető oszlopaid“ közül, mert elhittük, hogy a ki a Krisztusé volt életében, Krisztusé lesz az a halálban is „*Ha meghalt is él az!*“

Kövendi Dénes

kunmadarasi lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Protestáns estély.** A theologusaink körében fennálló önképzőtársaság múlt hó 26-án rendezte tizennegyedik protestáns estélyét. Nem hosszú multra tekinthetnek még vissza e téren: de a protestáns estélyek missiója határozottan életerős, ha megmarad azon valóban magas nívón, melyen elindult, s amelyen folytatta pályafutását mindez ideig. Jelesnél jelesebb szónokokat nyert meg folytonosan az ünnepi beszédek tartására; s szinte féltő, hogy ez alkalommal elérte e tekintetben a csúcspontot akkor, amidőn a legutóbbi estélyre Gergely Antalt, Mezőtur mézédés beszédü lelkészét nyerte meg. A „világosságról“ tartott előadást Gergely Antal. Előadásában annyi kel-

lem, annyi zengzetesség, annyi tartalom egyesült, hogy önkéntelenül jutott eszünkbe a költő: „*Más csak levelenként szedi a borostyánt*“ . . . Beszédének első része valóságos lyrai költemény: a Jordán meséjének előadása, hamisítatlan költői vénától áthatva, melylyel az ember történetét hozta rendkívül megkapó párhuzamba. A világosság szülte amazt, s az embert is a világosság teszi valódi emberré. Ám ez a világosság kötelességeket is ró reánk! Még a durva köszén is érzi ezt a kötelességet, s visszaadja azt a fényt, meleget, világosságot, mit évezredek keresztül elnyelt. Ilyen letéteményese a világosság tekintetében a tiszántúli reformátusoknak Debrecen! Érzy-e kötelességét!? Tudja-e mit kell tennie!!? Mint a mennydörgés, harsogott az ige; s mi hisszük, hogy nem esett terméketlen talajra. Különben az egész beszédet terjedelmes volta miatt csak a jövő számban fogjuk hozni. A többi szereplők is nagyban járultak az estély elvitázhatatlan sikeréhez. A főiskolai énekkarnak szokott bravourral előadott énekszámán kívül Szücs Margit szavalással, Szilágyi Margit pedig a Rácz Károly zenekara által kísért nótáival gyönyörködtette a nagyszámu s előkelő közönséget. Majd Baja Mihály, tavaly még debreceni, jelenleg budapesti theologus olvasott fel néhányat szép költeményeiből. Szünet után Létay Pál Menyhért 3 th. olvasott fel „Az első legáció“ c. alatt sikerült humoreszket. Ehrlich József, Vásáry István, András és József vonós négyese, Adorján István szavalata után a XXIII. zsolt. 1. verse fejezte be közének gyanánt az estélyt, mely úgy erkölcsileg, mint anyagilag, sikert aratott s a melyhez csak gratulálnunk lehet a theologus ifjuságnak s fáradtságot nem ismerő, e téreni vezérének.

— **A debreceni egyházmegye ünnepe.** A március hó 2-diki közgyűlést kettős ünnepélytette emlékezetessé. Ezzel az alkalommal iktatta be gondnoki hivatalába az egyházmegye ujonnan választott gondnokát, Fráter Barnabást, a ki az esperes üdvözlő szavai után letette a gondnoki esküt. Eskütétel után tartalmas beszédben köszönte meg a benne helyezett osztatlan bizodalmat. Beszéde végeztével elnöktársához, Dávidházy János espereshez fordult, s minden hivatalos előkészület nélkül üdvözölte őt negyedszázados esperesi hivataloskodása alkalmából. Nem akarunk elébe vágni a kimerítőbb tudósításnak, melyet rendes tudósítónktól várunk, csak röviden jelezzük, hogy a minden zaj nélkül, titokban előkészített ünnepség fényesen sikerült. A gondnoki üdvözlés után, mely alatt Szele György tanácsbíró átnyújtotta az ünnepelt férfiu-

* Luk. 23. 47.

nak az egyházmegye közönsége által felajánlott nagy értékű disztribliát és nyakláncsal fölszerelt értékes aranyórát, Nagy Lajos legidősebb tanácsbíró méltatta szépen kidolgozott s ékesen előadott beszédben a jubilált esperes elévülhetetlen érdemeit. Majd Bernáth István világi tanácsbíró meleg üdvözlése következett, azután pedig Ritoók István tanítótestületi elnök adta át a tanítótestület részéről följánlott diszes ezüst irókészletet, átadás után pedig lendületes, találó hasonlatokban gazdag beszédben tolmácsolta azt a szeretetet, mely a tanító testület minden tagját az ünnepelt espereshez fűzi. Elfogódott hangon, a meglepetéstől mély meghatottsággal válaszolt az üdvözlő szónoklatokra az ünnepelt esperes, ki rögtönzött szavaival is nagyhatást tett az egész közgyűlésre. Az ünnepség utolsó aktusa az volt, hogy felállva énekelték el a csaknem teljes számban összegyűlt közgyűlési tagok a „Dicséret dicsőség tisztesség és hála adás” gyönyörű énekverset. A megindultság olyan nagy mérvű volt, hogy valóban helyes volt tíz percnyi szünettel szakítani meg a közgyűlést, hogy annak elteltével aztán a tárgysorozat pontjai kerüljenek ellátás alá. Mi is résztvevő örömmel üdvözljük a páratlan szorgalommal, rendületlen kitartással, gazdag tapasztalattal, mély bölcseséggel és fényes sikerrel, érinthetetlen becsületességgel munkálkodó esperest, s kívánjuk, hogy az ünneplés édes emlékezetét sok éven át boldogan élvezze.

— **Lemondás.** Ha nyugdíj járna vele, úgy írónk, hogy nyugalomba vonult az erdélyi egyházkerületben a szilágyszolnoki egyházmegye érdemes esperese *Viski Pál*. Közel két évtizeden át hordozta a 64 anya s 12 leányegyházközségből álló, két régi vármegye területén fekvő egyházmegye igazgatásának, hűséges gondozásának terhét. Az erdélyi egyházkerület e legnépesebb egyházmegyéje kemény próbára teszi az esperes testi s lelki erejét. A Viski Pál esperessége hivatali elődeinek szolgálati idejét jóval felül multa, s csak gratulálhatunk, hogy e hosszú idő munkájától testi s lelki erejének teljességében lép vissza. És ez a visszalépés nagyon bölcsen van így. A mi idő még hátra van — s az legyen még minél több évekre terjedő — még mindig nem a pihenés korszaka, hanem a kies helyen fekvő zoványi egyházközség gondozásának, a honpolgári, a családi s baráti feladatok teljesítésének a láncolata. Felteszünk, hogy a közkedveltségben, közszeretben élő volt esperesnek az egyházmegye meg fogja adni a jól kiérdemelt elismerést, azzal az alkalommal, a mikor helyét véglegesen betölti. Egyelőre az esperesi teendőket az egyházmegye főjegyzője, Bartha Dezső tasnádi lelkész látja el.

— **A keresztyénség** terjesztésére az Amerikai Egyesült államokban évenként 300 ezer dollárt költenek, s egy millió dollárt fordítanak a keresztyénségnek a világ más részeiben való terjesztésére. Az Egyesült Államokban 1800-ban 2340 istenitiszteleti hely volt, mintegy 1,500,000 dollár értékben, jelenleg

178,481 istenitisztelei hely van körülbelül 715 millió dollár értékben.

— **A zsidók áttérése** a keresztyénségre csekély mértékben történik. Vannak államok, melyekben külön egyesületek fáradoznak a zsidók térítésén, de mindnyájan fájdalommal konstatálják, hogy a zsidóknak csekély érzékük van az evangelium iránt. A Rev. Ewing Striling c. lap szerint a XIX. században a keresztyénségre tért zsidók száma 280.000 volt. Ezek közt 750-en ma is előkelő egyházi méltóságot töltenek be. Egyik zsidó tanár Philipson fájdalommal ismeri be, hogy azok közt kik a zsidó hitet elhagyják, sokan vannak, kik úgy testi, mint szellemi tekintetben kiválnak, s az élet más viszonyaiban is jelentős szerepet visznek.

— **Az irodalmi művek** száma Franciaországban a La Revue szerint 1903-ban 9,674 kötet volt. Ezek közül 1291 történelmi és életrajzi, 1126 orvosi munka, 1218 nevelés és oktatástani, 1757 különféle irányú, melyek közül regény volt 591,788 pedig vallási irányú. A kimutatás szerint a vallásos munkák közül 765 katolikus irányú, 33 protestáns, 10 pedig izraelita. A protestáns vallásos munkák számáról szóló kimutatás azonban nem helyes, a mint ez a protestáns egyházi folyóiratokban ismertetett munkák nagyobb száma is bizonyítja. Ugy látszik, hogy a protestáns irodalmat, ha másképpen nem lehet, a statisztikával akarják szűkebb körre szorítani.

— **Az angol katolikusok** térfoglalását hirdetik a katolikus lapok, Amde ennek ellenmond a Catholic Times c. lap mely Angolország, Skócia és Írország felekezeti statisztikáját következőleg állította össze: 1891-ben a három egyesített királyságban 5,640,891 katolikus volt. A következő 10 év alatt a lakosság nagy mértékben szaporodott. Ennek dacára 1901-ben csak 5,200,956 katolikus volt. Erdekes adat azok számára, kik minden ok nélkül hirdetik a katholicismus térfoglalását.

— **A holt kéz** vagyona többek között Belgiumban is sok baj forrása. Warnant A holtkezéről fenyegető veszély Belgiumban c. művében kimutatást közöl a holt kéz vagyonáról, mely ugyan ezt bizonyítja. E szerint a belga congregatiók kezében levő ingatlan vagyon értéke a katasztrális jövedelmet véve alapul; 612,617,000 frank: a bérbe adott birtokok értéke 117,441,000 frank, az ingó vagyon és művészeti tárgyak értéke 305,418,000 frank, a holt kéz vagyonának összes értéke 1,035,346,000 frank. Megjegyzi a kimutatás, hogy a valóságban még sok olyan szántó, rét, erdő van, mely e kimutatásban nem szerepel.

— **Az Amerikai Egyesült Államok katolikusai** hirdetik, hogy a katholicismus eszméi terjednek az új világban. Néha azonban egy-egy őszinte panasz alakjában az igazságot is megtudjuk. A trentoni püspök mondta a New-Jerseyben tartott katolikus gyűlésen, hogy ha a katolikus családok leszármazói hívek maradtak volna hitökhöz, ma 40 millió katolikus volna az Egyesült Államokban és nem 15 millió. Világos beismerése ez annak, hogy az újvilágban az elmúlt század alatt a katholicismus 20—30 millió lelket veszített el.

— **A Ref. Zeneközlöny** februári számja is kezünkbe jutott, melyből azt a határozott meggyőződést merithetjük, hogy e magas színvonalon tartott szaklap fényesen beváltja a hozzá fűzött szép reményeket. Az *Orgona*-rovatban 4 egyházi éneket tartalmaz or-

gonára kidolgozva. köztük a *Hymnust* is, melynek orgonistáink hazafias templomi ünnepélyeken, legközelebb pedig márc. 15-én nagy hasznát veszik. Ugyancsak az Orgona-rovat még, 6 igen csinos elő- és utójátékot ad, melyek között a Hodossy-féle magyaros preludium méltó feltűnést kelt s felszínre hozza azt a még eldöntetlen kérdést, hogy a magyaros zene bevihető-e egyházi zenénkbe anélkül, hogy utóbbinak méltóságát veszélyeztetné? E kérdés még sok toharcra fog alkalmat adni s a kérdés tisztázásának érdeme a Ref. Zeneközlönynek tudandó be. Az *Énekkar*-rovatban találunk egy szép templomi s egy temetési éneket férfikarra kidolgozva. A Ládányi *Fohásza* minden kritikán felül áll s ambiciózus énekkarainknak kedvenc darabja lesz e nagyszerű alkotás. Ugyancsak e rovatban látjuk azt a „*Két magyar dalt*,” melyet illusztris szerzője, Lányi Ernő a sárospataki ref. főiskolai énekkarnak ajánlott E két dalról legszebb bírálatot fog mondani a magyar nép, mely csakhamar hazafias ihlettel fogja zengni a magyar népdalirodalom e két gyöngyszemét. Az *Iskola*-rovat 3 éneket és dalt tartalmaz 2 és 3 szó lamban. A Ref. Zeneközlönyt ifj. *Fővénység* Bertalan sárospataki ref. orgonista szerkeszti s adja ki. Előfizetési ára egész évre 10 korona. Számonként is beszerezhető 1 koronájával. Melegen ajánljuk minden igaz ref. ember pártfogásába.

— **Zenemű-ujdonság! Előfizetési felhívás!** A fölkelő nap országának népe, a japánok, hasonlóan a magyar néphez, a népdalok költészetét kultiválja. Megéneklük az évszakot, csillagokat, virágokat, szóval: a természetet és ezen dalaikban rendkívül sok gyönyörűség, finom érzék és költőiség nyilatkozik meg. A japáni nők legkedvesebb dalai azok, melyek a szerelemről szólnak, míg a férfiak a hazafias és harcias énekeket kedvelik. Jenovay Jenő, a kiváló utazó író, kinek alkalmá volt három ízben is megfordulni Japánban ilyenemű, a helyszínén följegyzett eredeti japán dalokat ad közre két füzetben. könnyű és kedvező összeállításban, zongora-letétben. Előfizetési ára mindkét füzetnek az összeg előleges beküldése mellett 2 korona 20 fillér bérmentes küldéssel, bolti ára jóval drágább lesz. A mű címe és tartalma: *Japán dalok*. 1. Dal a tavaszról. 2. Hajósok dala. 3. Teaházi gésák tánca. 4a. Budha papok felvonulása a templomba. 4b. Ima. Japán leány bucsudala a háboruba vonuló kedveséhez. — Eredeti motívumok után zongorára szerző *Jenovay Jenő*. I—II. Kiadja a „Magyar nemzeti zeneműterjesztő vállalat” (tulajdonos: Magyar Gábor) Budapest V., Akadémia utca 13 sz., a mely címre az előfizetési összegek is intézendők.

— **Szenszációs zsurnalisztikai jubileum.** Az „Egyetértés,” mely a hazai zsurnalisztikában a legelső helyek egyikét foglalja el és amely mint politikai tényező is igen nevezetes, a közel jövőben nagy ünnepet ül. Ez év tavaszán lesz ugyanis negyven éve annak, hogy az Egyetértés fennáll. Az évfordulót a legnagyobb magyar lap igen érdekes módon fogja megünnepelni, amennyiben olyan jubiláris számot ad ki, aminőre még aligha volt eset valahol. Jubileuma alkalmából ugyanis az *Egyetértés 230—250 oldal terjedelmű disz-számot ad ki*. Ez egy 500—600 oldalas kisebb alaku lapnak felel meg. A jubiláris szám igen fényes kiállítású és rendkívül gazdag tartalmu lesz. A mesteri illusztrációknak egész tömege fogja díszíteni, azonkívül a magyar irodalom legjelesebbjeitől

lesznek benne dolgozatok, tudományos és szépirodalmi közlemények, sőt egy teljes regény is. Egy-egy ilyen óriási lappéldánynak a nyers előállítási költsége mint egy 6 koronára rug. Ilyen módon akarja leróni az Egyetértés hálóját a magyar olvasóközönség iránt, mely négy hosszú évtizeden át a legmelegebb rokonszenvvel támogatta. Hogy a lap előfizetői megkapják a jubiláris disz-számot, mely egymagában egy egész kis könyvtárral fog fölérti, az természetes. Az Egyetértés azonban ugy intézkedik, hogy az óriási lapszámot emlékképpen azok is megszerezhessék, akik nem tartoznak az előfizetők sorába. E célra elegendő, ha az érdeklődők levélben fordulnak a kiadóhivatalhoz (Budapest, IV. Várme-gyeház-utca 11.) amely levélhez az expedició költségeinek fedezésére 50 fillér melléklendő levélbélyeg-*ben*. Tekintettel arra, hogy az óriási disz-példány csak bizonyos korlátolt számban jelenik meg, ajánlatos, hogy azok, akik a legalább 230—250 oldalas, jubiláris Egyetértést meg akarják kapni, mielőbb forduljanak eziránt a kiadóhivatalhoz.

— **A diósjenői templom új orgonája.** Diósjenő község (Nógrád vármegye) ev. ref. temploma részére Ország Sándor rákospatolai (Budapest (mellett) orgona gyáros cégnél megrendelt új orgona elkészülvén a használatnak átadott. A mű a legújabb csőrendszer szerint készült, játéka könnyű, teljesen zajtalan. Hangja tiszta, kellemes és erőteljes, minden változat jellegének teljesen megfelelő. A mű igaz dicséretére válik a készítő gyárosnak, ki a leg-*régebbi* az országban és megbízhatóságánál fogva pártfogásra érdemes.

— **Fogfájást és szájbűzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önplombázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Tartalomjegyzék: A zsinatról. Fabius C. — Tárca: Az ántikrisztusról. Sylvester Doctor. — A debreceni Kollegium adattára. Balogh Ferencz — Tanügy: Református népiskoláink és az országos népoktatásügy 1903-ban. Paedagógus. — Mozgalom a tanulók üdülése érdekében. Fazekas Sándor. Dr. Jászai Rezső. Karai Sándor. Orosz István. Szojka Gyula. — Közéletünk: A debreceni ev. ref. egyház 1905. évi költségvetése. — A nagykolcsi ev. ref. egyház kérelme. Toth Dániel. — A lelkésztársakhoz! — A régi egyházmegyei gyámintézetekről. Óry Tamás. — Mindegy akárhogy... K-i. — Külföld: Amerikai egyházi élet. Nánássy Lajos. — Gyászrovat: Dorogi Lajos. Kövendi Dénes. — Különlék.

Felelős szerkesztő: DR. FERENCZY GYULA.

Pályásat.

A sárospataki református főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot nyit az u. n. *systematika-theologiai katedrára*, amelynek munkakörébe a ker. hit-, és erkölcstannak, meg a dogmatörténetnek előadása, illetőleg az e tudományok körébe vágó special collegiumok, vagy szemináriumok adása tartozik. Heti óraszám 10 (tiz). Tanrendszer-változás esetén a megválasztott kö-*teles* magát alávetni az esetleges tantárgy változtatásoknak.

Pályázhatnak :

I. oly reform. vallásu, lelkészi képzettségű egyének, akiknek a nevezett tantárgyakból doktori, illetőleg theol. magántanári képesítettségek van; vagy pedig, akiknek nincs ugyan ilyen képesítettségek, de tudományos irodalmi munkásságuk által, e tudományzakra való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták. (E. T. 488. §.)

II. pályázhatnak oly egyének is, akik ez idő szerint a theol. magántanári minősítés megszerzéséhez szükséges előfeltételekkel már rendelkeznek.

A teljesen képezett egyén rendes, — a nem teljesen képezett egyén rendkívüli tanárnak választatik.

A) A rendes tanár törzsfizetése : 3400 K. és 600 K. lakáspénz, összesen : 4000 korona. A törzsfizetés öt ötéves korpótlékkal emelkedik. Az első korpótlék 200 ; a második, harmadik és negyedik 400—400, az ötödik 600 korona. Korpótlékre s az annak megfelelő nyugdíj intézeti jogosultságra csak annak a rendes tanárnak lehet igénye, aki előzőleg már rendes theol. tanárként működött.

B) A rendkívüli tanár fizetése, a rendes tanársághoz megkivantató képezésnek megszerzéséig 2600 K. és 900 K. lakáspénz ; összesen

3200 korona. A képezés megszerzését három év alatt kell teljesíteni s oklevelének bemutatása után, az egyházkerületi közgyűlés által minden pályázat nélkül rendes tanárnak fog állandósíttatni. A rendkívüli tanárnak e minőségben eltöltött évei, szabályszerű előhaladás és állandósítás esetén mind a korpótléknál, mind a nyugdíj-jogosultságnál beszámíttatnak.

A megválasztott rendes tanár a theol. nyugdíjintézetnek jogosult és kötelezett tagja : a rendkívüli tanár azonban csak rendes tanárrá való megválasztása után lesz azzá.

A megválasztottnak tanári katedráját 1905. évi szeptember 1-sején kell elfoglalni s a megválasztott rendes tanárnak 1905. szeptember 10-én tudományos székfoglaló értekezést kell tartania.

Az egyházkerületi közgyűléshez intézendő folyamodványok — keresztlevéllel, orvosi bizonyítvánnyal, életrajzi vázlattal, a képezés, az eddigi szolgálatot igazoló és minősítő okmányokkal, esetleg az irodalmi munkálkodást feltüntető kimutatással felszerelve, — 1905. évi március hó 31-ig adandók be a főiskola akadémiai igazgatóságához.

Sárospatak, 1905. évi február hó.

As akadémiai igazgatóság.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogyan Debrecenben, Piac-utca 51. sz.

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

 férfi- fiu és gyermek ruha

mig a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés pénzért nagy bevásárlást tehet.